

**Onderzoek Veiligheidsmaatregelen Kleine
bedrijven in de detailhandel**

**Economische Zaken,
Den Haag, 12 oktober 2007**

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING.....	4
1.1 PROBLEEMSTELLING	4
1.2 AANPAK.....	6
1.3 STRUCTUUR VAN HET RAPPORT.....	6
2 OMVANG VAN DE VEILIGHEIDSPROBLEMATIEK.....	8
2.1 INLEIDING	8
2.2 DE OMVANG VAN DE VEILIGHEIDSPROBLEMATIEK	8
2.3 AWARENESS	9
3 HUIDIGE MAATREGELLEN	12
3.1 INLEIDING	12
3.2 HUIDIGE MAATREGELLEN.....	12
3.3 PRIORITERING EFFECTIVITEIT MAATREGELLEN	15
3.4 OORZAKEN VOOR HET NIET NEMEN VAN MAATREGELLEN	18
4 NUT EN NOODZAAK VAN STIMULERENDE MAATREGELLEN	23
4.1 OVERHEIDSINTERVENTIE DOOR FISCALE EN NIET-FISCALE STIMULERING.	23
4.2 MAATREGELLEN.....	25
4.3 SAMENVATTING	41
4.4 ADVIES.....	42
5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	43
LITERATUURLIJST	46
BIJLAGE 1: DEELNEMERS AAN HET ONDERZOEK.....	47

Overzicht tabellen en figuren

Tabel 1:	Kerncijfers criminaliteit sector detailhandel	8
Tabel 2:	Resultaten veldonderzoek: Besef van urgentie	10
Tabel 3:	Prioritering huidige effecten maatregelen	15
Tabel 4:	Oorzaken van het niet nemen van preventieve veiligheidsmaatregelen door de kleine winkelier	18
Tabel 5:	Stimuleringsmaatregelen	25
Figuur 1:	Ernst van de criminaliteitsproblematiek (één antwoord mogelijk)	10
Figuur 2:	Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006: Preventieve maatregelen detailhandel genomen door kleine winkeliers gemeten in het jaar 2005	12
Figuur 3:	Resultaten veldonderzoek: Preventieve maatregelen	13
Figuur 4:	Huidige effectieve maatregelen (totaal)	15
Figuur 5:	Clusters huidige, meest effectieve maatregelen	16
Figuur 6:	Oorzaken (totaal)	19
Figuur 7:	Oorzaken (per categorie)	19
Figuur 8:	Resultaten veldonderzoek: Oorzaken van het niet nemen van additionele veiligheidsmaatregelen	19
Figuur 9:	Prioritering stimuleringsmaatregelen (clusters)	26
Figuur 10:	Resultaten veldonderzoek; stimuleringsmaatregelen (top 5)	26

Inleiding

Criminaliteit tegen winkeliers heeft ingrijpende economische, fysieke en psychische gevolgen voor winkeliers en hun werknemers. Dit heeft veelal tevens een negatieve weerslag op de economische situatie en leefbaarheid van de omgeving. Deze problemen worden door alle betrokkenen als zeer ernstig ervaren en het bestrijden van criminaliteit en het weghalen van de oorzaken daarvan staan dan ook hoog op de beleidsagenda van kabinet en Kamer.

Criminaliteit tegen bedrijven in de detailhandel neemt volgens de meest recente onderzoeken over het algemeen af (TNS/ NIPO, 2006).¹ De assumptie is dat ondanks alle inspanningen aan de uitvoering van het Veiligheidsprogramma en het Actieplan Veilig Ondernemen (AVO)², kleine winkeliers in tegenstelling tot de grotere winkeliers vaker slachtoffer worden van criminaliteit; de oorzaak hiervan is dat het voor kleine winkeliers lastiger is zich te beveiligen tegen criminaliteit. Kleine winkeliers lopen specifieke risico's, omdat zij vaak zelf hun bedrijf moeten openen en sluiten, zelf de omzet moet storten enz. Winkeliers hebben daarnaast regelmatig te maken met geïrriteerde klanten die overgaan tot schelden, bedreigen of ander agressief gedrag.

Recente incidenten, die veel aandacht in de media hebben gehad en tot veel maatschappelijke onrust hebben geleid illustreren de ernst van de situatie. Daarom is het zinvol om in alle objectiviteit nog eens scherp te kijken naar de specifieke positie van de kleine winkelier, waarbij met name de oorzaken van het niet nemen van veiligheidsmaatregelen nader in beeld zou moeten worden gebracht.

Eerder heeft de Tweede Kamer in dit kader de ministers van Economische Zaken, Justitie, Binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties en Financiën verzocht om een fiscale maatregel te introduceren ter ondersteuning van kleine bedrijven die willen investeren in beveiligingsmiddelen (motie Van der Vlies). Door de fiscale maatregel zouden kleine bedrijven gestimuleerd worden om meer te gaan investeren in adequate maatregelen, met als doel de veiligheid van de winkelier te vergroten.

Het kabinet is met betrekking tot het inzetten van fiscale stimulering van maatregelen echter van mening dat de effectiviteit gering is en de uitvoeringskosten hoog. Om ter zake effectiviteit en kosten een duidelijker beeld te verkrijgen, is door de staatssecretaris van EZ toegezegd een onafhankelijk onderzoek uit te laten voeren en de resultaten daarvan in te brengen in het debat met de Kamer.

Doelstelling van dit onderzoek kan tegen deze achtergrond als volgt worden gedefinieerd:

Identificeren van effectieve (stimulerings)maatregelen die voor een verbetering van de veiligheid van de kleine winkelier binnen midden- en kleinbedrijf kunnen zorgdragen.

1.1 Probleemstelling

Vanuit bovenstaande context is een driedelige probleemstelling geformuleerd:

1. Wat zijn de oorzaken van het niet nemen van (effectieve) veiligheidsmaatregelen door de kleine winkelier?
2. Welke (kosten)effectieve maatregelen kunnen worden genomen om de veiligheid van de kleine winkelier te verhogen?
3. Welke maatregelen kunnen de kleine winkeliers stimuleren om meer te investeren in veiligheidsmaatregelen?

¹ Volgens de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006 is het percentage geweldsdelicten binnen detailhandel in 2006 met 22% gedaald ten opzichte van 2004.

² Het Actieplan Veilig Ondernemen (AVO) deel 1, 2 en 3 kent een integrale aanpak, waarbij alle relevante partners zijn betrokken. AVO 1 en 2 hebben als doel een vermindering van criminaliteit tegen bedrijven met minimaal 20% in 2008. AVO 3 kent een nog hogere doelstelling, namelijk een vermindering van 25% in 2010.

Bovenstaande probleemstelling is verder afgebakend op basis van een initieel bureauonderzoek, en gesprekken met opdrachtgever en materiedeskundigen. De probleemstelling is op grond daarvan op de volgende punten verder aangescherpt:

1. **Doelgroep:** Kleine onafhankelijke winkelier (hierna doelgroep/kleine winkelier). Dat zijn winkeliers die cumulatief aan de volgende criteria voldoen:
  - a. Winkeliers met maximaal 10 medewerkers;
  - b. Niet aangesloten zijn bij een keten. Franchisers die niet kunnen profiteren van het veiligheidsbeleid van de franchisegever, horen ook bij de doelgroep.

Het type producten en diensten dat verhandeld wordt, is niet relevant.

2. **Soorten delict:** Nadruk op diefstal en geweldsgerelateerde delicten, tijdens de aanwezigheid van eigenaar en van het personeel.
  - a. Relevante delicten zijn: Diefstal, inbraak, agressie en geweld, overval en vernieling; ramkraken³;
  - b. Interne criminaliteit en overige delicten tijdens de sluitingstijden (in afwezigheid van het personeel) worden buiten de scope gelaten aangezien de veiligheidsmaatregelen voor deze delicten grotendeels gestuurd worden door de verzekeringsbranche.

De aanwezigheid van het personeel beslaat een bredere tijdsperiode dan de openingstijden van de winkels. Het gaat om het tijdsbestek van het feitelijk openen en sluiten van de winkel door het personeel.

3. **Soorten maatregelen:** Een brede set van maatregelen, die vanuit de centrale en/of lokale overheid, winkeliers, winkeliersverenigingen getroffen kunnen worden. Daarnaast zal aandacht worden besteed aan zowel fiscale als niet fiscale maatregelen.

Met de nadere afbakening zijn ten behoeve van het onderzoek de volgende vragen leidend geweest:

1. **Wat is de omvang van de (on)veiligheidsproblematiek van de doelgroep?**
Hierbij is het van belang indruk te krijgen van de omvang van het probleem voor de groep kleine winkeliers. Bovendien zal expliciet aandacht worden besteed aan het besef van urgentie bij de doelgroep (awareness).
2. **Wat zijn de meest effectieve veiligheidsmaatregelen die genomen kunnen worden?**
Een maatregel wordt als effectief beschouwd als de maatregel leidt tot vermindering van het aantal delicten en/of de schade van de (gewelds-) delicten/ incidenten (waarbij de praktische complicaties van de uitvoering van de maatregel buiten beschouwing worden gelaten). Om deze vraag te kunnen beantwoorden, zullen de meest effectieve veiligheidsmaatregelen geprioriteerd en geanalyseerd worden.
3. **Wat zijn de oorzaken voor het niet nemen van (voldoende) maatregelen?**
Hierbij gaat het om de praktische complicaties/oorzaken die ertoe leiden dat de maatregelen niet genomen (kunnen) worden.

---

³ Buiten de aanwezigheid van personeel worden ramkraken specifiek meegenomen in het onderzoek door de materiële, emotionele en psychische impact en gevolgen ervan op de ondernemers en hun personeel.

4. **Wat is het nut en de noodzaak van de stimuleringsmaatregelen?**

Om deze vraag te beantwoorden zal een inventarisatie gemaakt worden van de meest effectieve stimuleringsmaatregelen en per maatregel de voor- en nadelen. Daarbij zal zoveel mogelijk aansluiting gezocht worden met de meest effectieve veiligheidsmaatregelen, zoals geïnventariseerd onder 2 hierboven.

1.2 **Aanpak**

Onze onderzoeksaanpak is gericht op het beantwoorden van bovenstaande vier vragen, waarbij nadrukkelijk in ogenschouw moet worden genomen dat op basis van tijdstechnische overwegingen van zowel de kleine winkeliers als de uitvoerders van het onderzoek, de doelgroep zelf slechts beperkt in het onderzoek kon worden betrokken.

De volgende methoden zijn in het kader van dit onderzoek toegepast:

- **Bureauonderzoek** om de omvang en de relevantie van de problematiek in kaart brengen. Bovendien zijn de resultaten van literatuuronderzoek gebruikt om een eerste inventarisatie aan te brengen van de veiligheidsmaatregelen die thans genomen worden door de doelgroep en de oorzaken in kaart te brengen van het niet nemen van veiligheidsmaatregelen door de kleine winkeliers. Wij verwijzen terzake naar de literatuurlijst voor een overzicht van de gebruikte bronnen (zie bijlage).
- Door middel van **verdiepingsinterviews** zijn de materie- en ervaringsdeskundigen⁴ benaderd om een diepgaand inzicht te verkrijgen in de volgende onderwerpen:
  - Relevante oorzaken voor het niet nemen van de veiligheidsmaatregelen door winkeliers;
  - Analyseren en prioriteren van de meest effectieve stimuleringsmaatregelen;
  - Inventariseren en prioriteren van de maatregelen die de doelgroep kan stimuleren om de meest effectieve veiligheidsmaatregelen te nemen.
- Een tweetal **workshops** met een groep van materie- en ervaringsdeskundigen om de uitkomsten van het literatuuronderzoek en de verdiepingsinterviews te valideren en een set van effectieve stimuleringsmaatregelen te definiëren die gedragen wordt door alle betrokken partijen (inclusief de doelgroep). Hierbij is een minimaal aantal van 10 deelnemers aangehouden. Deelnemers van de workshops waren de vertegenwoordigers van de doelgroep, belangenorganisaties en de overheid (minimaal 1 per stakeholdergroep).
- **Enquête** gehouden onder de doelgroep om de uitkomsten van het bureauonderzoek, de verdiepingsinterviews en de workshops met materie- en ervaringsdeskundigen te valideren. De enquête is verspreid onder kleine onafhankelijke winkeliers in Rotterdam, Groningen, Tilburg en Arnhem. Daarbij is ook rekening gehouden met de spreiding van de winkeliers binnen en buiten de winkelcentra en de spreiding tussen grote en kleine steden. Uit ons onderzoek is een aantal verschillen tussen winkeliers naar voren gekomen, die verder niet zijn geanalyseerd.

1.3 **Structuur van het rapport**

De structuur van het onderzoek volgt in principe de vier onderzoeksvragen.

In hoofdstuk twee zal worden ingegaan op de omvang van de problematiek van de veiligheid bij kleine winkeliers. Daarnaast zal tevens worden ingegaan op het gevoel van urgentie bij de kleine winkeliers (awareness).

In hoofdstuk drie worden de meest effectieve maatregelen beschreven en geanalyseerd. Hierbij zal niet alleen gekeken worden naar de effectiviteit van de maatregelen, maar ook naar de oorzaken van het niet nemen van voldoende veiligheidsmaatregelen.

---

⁴ Voor een overzicht van de betrokken partijen bij dit onderzoek verwijzen we naar Bijlage 1. Deelnemers onderzoek.

7

12 oktober 2007

PH/nb/07-398

Doelstelling van het vierde hoofdstuk is de analyse van nut en noodzaak van stimuleringsmaatregelen. Daarbij zal een breed spectrum van maatregelen de revue passeren, waarbij naast fiscale en overige financiële stimuleringsmaatregelen tevens niet financiële stimuleringsmaatregelen worden meegenomen.

Het rapport wordt in hoofdstuk vijf afgerond met conclusies van het onderzoek en de aanbevelingen die op grond van het onderzoek worden gedaan.

2 Omvang van de veiligheidsproblematiek

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk zet de omvang van de veiligheidsproblematiek bij de kleine winkelier uiteen. Het onderzoek richt zich niet alleen op de frequentie van het aantal incidenten maar richt zich ook op de mate van besef van urgentie bij de doelgroep (kleine winkelier).

2.2 De omvang van de veiligheidsproblematiek

Uit de beschouwing en analyse van de beschikbare bronnen en de workshops blijkt dat de veiligheidsproblematiek als een reëel probleem ervaren wordt.^{5 6} Er is wel een daling van de criminaliteitscijfers bij de detailhandel, maar het idee leeft dat de criminaliteit verschuift van grote naar kleine bedrijven doordat het voor kleine winkeliers lastiger is om zich effectief te beveiligen tegen criminaliteit. Helaas zijn er geen harde cijfers beschikbaar die de omvang van het probleem voor de groep kleine winkeliers weergeven.

Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat er geen eenduidig beeld bestaat over de omvang van de problematiek. Bestaande onderzoeken zijn niet representatief voor de kleine winkelier, omdat ze gaan over bepaalde gebieden; er wordt geen onderscheid gemaakt tussen grote en kleine detaillisten of ze maken geen onderscheid in aansluiting bij een keten. Werknemers in de detailhandel hebben wel te maken met lastige klanten die overgaan tot schelden, bedreigen of ander agressief gedrag. Dat staat in o.a. het onderzoek van de Arbeidsinspectie, waaruit blijkt dat circa 50% van de winkelmedewerkers in "onveilige winkelstraten" te maken heeft met verschillende vormen van verbaal of fysiek geweld (Arbeidsinspectie, 2006). Een ander onderzoek, de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven, toont aan dat ongeveer 45% van alle detaillisten slachtoffer is geweest van criminaliteit. Criminaliteit is in deze monitor gedefinieerd als inbraak, diefstal, vernielingen en geweld (TNS/NIPO, 2006).⁷

Deze cijfers worden ondersteund door de metingen die gedaan zijn in het kader van AVO 1 en 2. Deze programma's zijn erop gericht om een vermindering van criminaliteit met 20% te realiseren voor 2008. Naast de daling van het criminaliteitscijfer blijkt uit de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven dat de totale schade als gevolg van criminaliteit is gedaald van € 280 miljoen in 2004 naar € 235 miljoen in 2006. (TNS/NIPO, 2006).

Tabel 1: Kerncijfers criminaliteit sector detailhandel*

Kerncijfers		Inbraak	Diefstal	Vernieling	Geweld	Overige
% bedrijven waar het voorkomt	2005	13,1	30,1	19,6	6,2	5,3
	2006	10,9	27,8	18,4	5,2	4,7
	verschil	-17%	-8%	-6%	-16%	-11%
Gem. frequentie per jaar per bedrijf	2005	1,6	35,4	3,1	4,9	24,1
	2006	1,7	28,4	3,4	4,8	11,8
	verschil	6%	-20%	10%	-2%	-51%
Raming totale schade (mln. Euro)	2005	79	141	34	na	11
	2006	75	120	30	na	10
	verschil	-5%	-15%	-12%	na	-9%

* Bron: TNS NIPO, 2006

⁵ 45% van de deelnemers van de workshop ziet de criminaliteitsproblematiek als een essentieel probleem.

Gemiddelde score 4,45 van maximaal 5.

⁶ Volgens de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006 is het percentage geweldsdelicten binnen detailhandel in 2006 met 22% gedaald ten opzichte van 2004.

⁷ Deze cijfers zijn van toepassing op een groep groter dan kleine, onafhankelijke winkeliers met maximaal 10 medewerkers (de doelgroep is van dit onderzoek).

Tegenover deze daling van het criminaliteitscijfer en de totale schade als gevolg hiervan (uitgedrukt in euro's) heeft zich een andere ontwikkeling voorgedaan met betrekking tot de criminaliteit. Tijdens de workshops is duidelijk naar voren gekomen dat er sprake is van een stijging van de geweldsintensiteit.⁸ Zo is het aantal overvallen afgenomen, maar is de kans dat bij een overval geweld wordt gebruikt toegenomen.⁹ Volgens het onderzoek van het Platform Detailhandel Nederland is in 2006 sprake van 4% stijging van geweldsgerelateerde incidenten in de winkels t.o.v. 2005 (PDN, 2006). Echter cijfers van de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven spreken deze cijfers tegen. Volgens de Monitor is in 2006 sprake van 2% daling ten opzichte van 2005 (TNS/NIPO, 2006). Verschillen kunnen veroorzaakt zijn door de verschillen in de toegepaste definities en populatie.¹⁰

De deelnemers aan de workshop voegen toe dat de ernst van de problematiek over het algemeen wordt ingeschat op basis van de criminaliteitscijfers die gebaseerd zijn op fysiek geweld. Om de criminaliteitsproblematiek te kunnen beoordelen dient echter ook het psychische geweld en daarmee de geestelijke schade meegeteld te worden.

De omvang van de veiligheidsproblematiek is dus niet uit harde criminaliteitscijfers vast te stellen. Ten eerste zijn de beschikbare gegevens generalistisch in het definiëren van de doelgroep en de omvang van de criminaliteit. Daarnaast is veiligheidsproblematiek niet louter te definiëren in termen van criminaliteitscijfers omdat psychisch geweld of geestelijke gevolgen daarvan subjectieve gegevens vormen en daarmee moeilijk meetbaar zijn. Er is bij de onderzoekers te weinig inzicht in deze specifieke problematiek, maar zoveel is duidelijk dat deze vorm bijdraagt aan de omvang en intensiteit van de veiligheidsproblematiek van de doelgroep.

Alhoewel de omvang van het veiligheidsprobleem niet in harde cijfers is uit te drukken, maar uit de onderzoeken en de reacties van deskundigen blijkt dat het wel als reëel en essentieel probleem kan worden beschouwd. Naast criminaliteitsmetingen aan de hand van gerapporteerde geweldsdelicten in (onafhankelijke) onderzoeken spelen media, belangengroepen, de overheid, maar ook het subjectieve gevoel van veiligheid en awareness van de problematiek een grote rol in het vaststellen of definiëren van de daadwerkelijke veiligheidsproblematiek.

Helaas zijn er tot op heden geen cijfers beschikbaar die van toepassing zijn voor de doelgroep van dit onderzoek, zijnde kleine onafhankelijke winkeliers. Dat zal verdere analyse over de behoeften van doelgroep, de karakteristieken daarvan, de omvang van de problematiek en de daarmee noodzakelijke maatregelen uiteraard bemoeilijken. Derhalve wordt in dit onderzoek vooral gesteund op de uitkomsten van de workshops, interviews en de respons van de doelgroep via de uitgezette vragenlijst.

2.3 Awareness

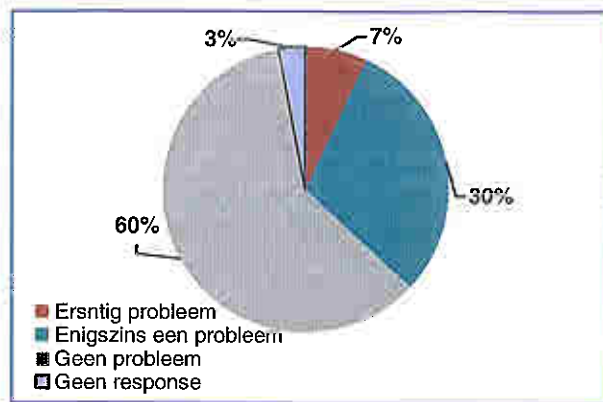
Zoals al eerder is aangegeven, vormt het besef van de problematiek bij de doelgroep onderdeel van dit onderzoek. Uit ons onderzoek (gebaseerd op interviews, workshops en peiling bij de kleine winkeliers) is gebleken dat er een gemiddeld tot laag besef heerst van urgentie van de veiligheidsproblematiek. Deze paragraaf zal een nadere toelichting geven op deze conclusie.

De Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006 heeft onderzoek gedaan naar de probleemervaring van criminaliteit bij de detailhandelbedrijven. De vraag is gesteld of detailhandelbedrijven criminaliteit als probleem ervaren. De monitor geeft in 2006 het navolgende beeld van de criminaliteitsbeleving van de sector detailhandelbedrijven (TNS/NIPO, 2006):

⁸ Voortgangsrapport no. 7, eerste halfjaar 2007, Politie, Raad van Commissarissen en landelijk overvalcoördinator

⁹ Voortgangsrapport no. 7, eerste halfjaar 2007, Politie, Raad van Commissarissen en landelijk overvalcoördinator

¹⁰ Verschillen kunnen veroorzaakt worden door een verschil in de definitie van het geweld en de afbakening van de doelgroep (populatie). Definitie geweld van de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006: bedreiging, mishandeling, beroving en overval, agressief gedrag. Het Nationaal Onderzoek Winkelcriminaliteit van Platform Detailhandel Nederland definieert het geweld als fysiek, verbaal geweld en bedreiging. Bovendien vallen onder de ondernemers niet zijnde de winkeliers, bijvoorbeeld garages, onder de groep detailhandel van de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven. Het Platform Detailhandel Nederland spreekt over de niet nader gespecificeerde term winkeliers.

Figuur 1: Ernst van de criminaliteitsproblematiek (één antwoord mogelijk)

Bron: TNS NIPO, 2006

Basis: Alle detailhandelbedrijven (n = 11.771)

Uit het bovenstaande blijkt dat 37% van de ondernemers in de detailhandel criminaliteit als een probleem ervaart. Volgens de Monitor is het percentage in 2006 (37%) gedaald met 5% ten opzichte van 2004 (42%) (TSN NIPO, 2006). In het licht van de ernst van de problematiek, zoals deze in de vorige paragraaf is geschetst, duiden deze cijfers op een verminderd besef van urgentie bij de ondernemers in de detailhandel. Verder literatuuronderzoek, nadere interviews, workshops en de vragenlijst zullen een nadere aanscherping geven van het beeld voor de groep van kleine onafhankelijke winkeliers.

Uit ons onderzoek en nadere gesprekken met materie- en ervaringsdeskundigen blijkt dat het onvoldoende aanwezig zijn van awareness als een belangrijke oorzaak kan worden gezien voor het niet zelf nemen van veiligheidsmaatregelen.

Zoals al eerder is aangegeven (zie figuur 1) ervaart 60% van de respondenten criminaliteit niet als een probleem. De interviews en workshops die in het kader van dit onderzoek hebben plaatsgevonden tonen dit gebrek aan gevoel van urgentie duidelijk aan.

Ook de resultaten van de enquête laten zien dat 56%¹¹ van de respondenten in meer of mindere mate vindt dat additionele maatregelen niet nodig zijn, aangezien zij hun situatie niet onveilig vinden.¹²

Tabel 2: Resultaten veldonderzoek: Besef van urgentie

Waarom treft u geen additionele maatregelen?	
Het is niet onveilig/ niet nodig	
1 = belangrijkste oorzaak/reden	29%
2 = tweede	29%
3 = derde	42%
Totaal	100%

¹¹ 56% is een gewogen gemiddelde van de ontvangen responses

¹² Het is opvallend dat de respondenten uit Rijnmond (90%) en Arnhem (60%) vinden dat additionele maatregelen niet nodig zijn en dat het niet onveilig is.

De oorzaak hiervoor wordt deels toegeschreven aan een gebrek aan kennis over en directe ervaring met de problematiek. Onder directe ervaring wordt bedoeld dat de winkelier enerzijds zelf geen slachtoffer is geweest van criminaliteit en anderzijds ook niemand in zijn directe omgeving kent die slachtoffer is geweest. Dit blijkt ook uit informatie van de deskundigen. Hieruit blijkt dat winkeliers vaak pas tijd of geld investeren in veiligheid wanneer de winkelier zelf criminaliteit heeft ondervonden. Daarnaast leeft er een perceptie dat bepaalde soorten winkels meer kwetsbaar zijn voor criminaliteit dan andere. Bijvoorbeeld, dat tankstations meer risico lopen om slachtoffer van criminaliteit te worden dan een tabakswinkel, of dat winkels in de binnenstad van grote steden meer kans lopen op een incident dan winkels in de landelijke gebieden. Cijfermatig gezien klopt het beeld. Zo is bijvoorbeeld 62% van de drogisterijen en kledingwinkels slachtoffer geweest van criminaliteit, tegen 55% gemiddeld voor de detailhandel, terwijl 54% van de detailhandelwinkels in de binnenstad er ooit mee te maken heeft gehad tegenover 45% gemiddeld (TNS/ NIPO, 2006).

Daarnaast wordt door de experts als een belangrijke oorzaak voor het gebrek aan gevoel voor urgentie de primaire focus op ondernemerschap gezien. Kleine winkeliers richten hun energie primair op de core activiteiten en daar valt veiligheid niet onmiddellijk onder, omdat het geen primaire bron van inkomsten is. Sterker nog, het kan een extra kostenpost zijn. De materie- en ervaringsdeskundigen komen tot deze conclusie tijdens de workshop. Daarin blijkt dat preventieve maatregelen vooral worden genomen wanneer deze door verzekeringsmaatschappijen en wettelijke eisen worden opgelegd. Dit impliceert een rationele afweging door de winkelier tussen kosten en baten die zich op de korte termijn voordoen. Gezien de beperkte capaciteit in tijd en geld wordt er niet of nauwelijks geïnvesteerd in additionele (buiten de wettelijk verplichte maatregelen) preventieve veiligheidsmaatregelen als daar geen directe reden voor wordt ervaren.

De discussie tijdens de workshop over ervaringen in de praktijk bevestigt deze conclusie. De meerderheid van de aanwezigen ondersteunt de aanname dat kleine winkeliers een beperkte mate van derving door criminaliteit bewust incalculeren. Ook wanneer de discussie breder wordt getrokken dan de inkomstenderving wordt er een sterke verwachting uitgesproken over het incalculeren van het risico op fysieke schade.

Literatuuronderzoek wijst uit dat, ondanks onvoldoende investeringen in de preventieve sfeer, winkeliers er jaarlijks aanzienlijke bedragen aan uitgeven. Volgens de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006 worden de uitgaven voor detailhandelbedrijven voor de preventieve veiligheidsmaatregelen geschat op circa €127 miljoen.

Kleine winkeliers die wel beïnvloed worden door media en voorlichting, nemen vaak geen concrete acties op grond van de perceptie dat veiligheid kostbaar is. Kortom, er is op individueel niveau onvoldoende inzicht in de kosten en baten van het nemen van veiligheidsmaatregelen. Bovendien spelen zaken als (overheids)bureaucratie, bekendheid/toegankelijkheid van de informatie, gebrek aan regie in het kader van samenwerkingsprojecten ook een belangrijke rol. We zullen de oorzaken van het niet nemen van voldoende veiligheidsmaatregelen in hoofdstuk 3 nader uitwerken.

Gebrek aan tijd, kennis en directe persoonlijke ervaring met het probleem leiden ertoe dat er nog veel ruimte is om de awareness van de winkeliers met betrekking tot omvang en gevolgen van de problematiek te vergroten.

3 Huidige maatregelen

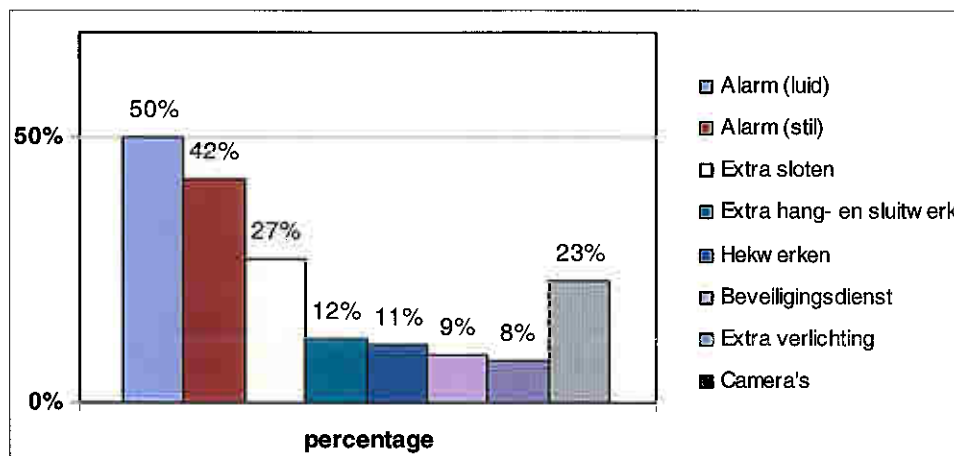
3.1 Inleiding

In paragraaf 3.2 van dit hoofdstuk worden de preventieve maatregelen beschreven die genomen (zouden kunnen) worden door de kleine winkeliers zelf ten behoeve van hun veiligheid. Deze maatregelen komen voort uit zowel het bureauonderzoek als uit de interviews die gehouden zijn in het kader van dit onderzoek. De meest effectieve preventieve maatregelen zijn tijdens de workshops door de materie- en ervaringsdeskundigen geprioriteerd naar effectiviteit. Deze prioritering wordt in paragraaf 3.3 uiteengezet. Van de meest effectieve preventieve maatregelen is vervolgens tijdens de workshops onderzocht welke redenen ten grondslag liggen aan het niet nemen van deze maatregelen. Paragraaf 3.4 beschrijft de oorzaken zoals die in de interviews en workshops naar voren zijn gekomen.

3.2 Huidige maatregelen

In deze paragraaf gaan we dieper in op de veiligheidsmaatregelen zoals die op dit moment genomen worden door de kleine onafhankelijke winkeliers om diefstal, geweld en agressie tegen te gaan.

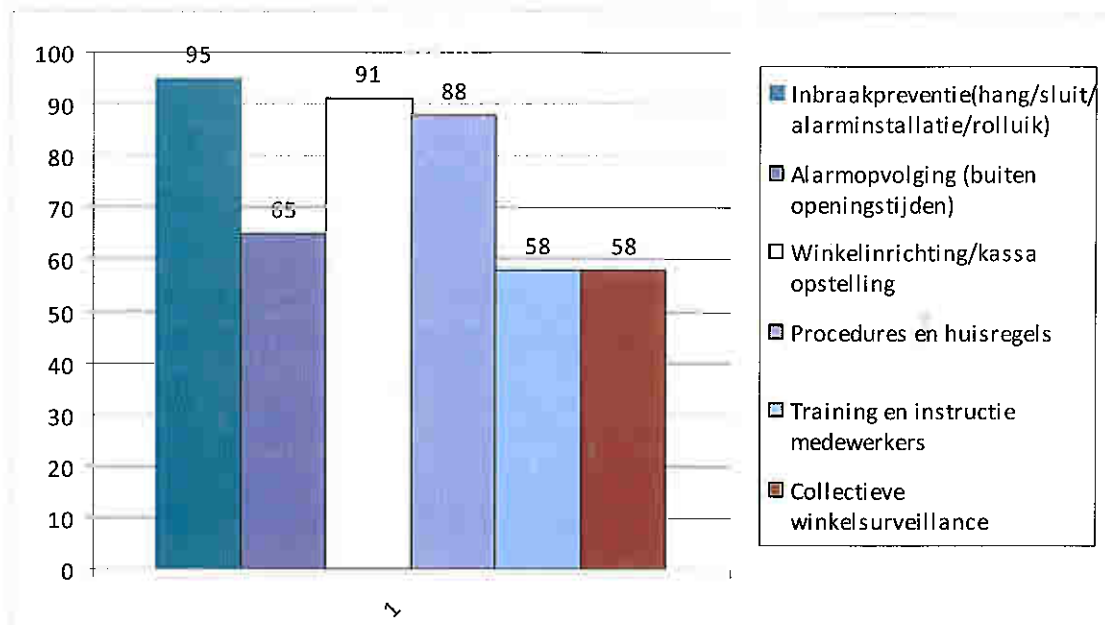
Dit onderzoek is gericht op het identificeren en prioriteren van de meest effectieve maatregelen ten aanzien van veiligheid, ongeacht de kosten die hierbij komen kijken. Recent onderzoek gaat nader in op de kosten van de verschillende maatregelen ten behoeve van veiligheid in de detailhandel. Zo toont de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006 dat de uitgaven voor detailhandelbedrijven voor de preventieve veiligheidsmaatregelen worden geschat op circa € 127 miljoen. Bedrijven die maatregelen treffen besteden gemiddeld € 800,- per jaar aan maatregelen. Volgens het Platform Detailhandel Nederland wordt jaarlijks € 280 miljoen geïnvesteerd in het kader van veiligheid. Volgens de Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006 gaat daarbij het grootste gedeelte van het geld op aan fysieke veiligheidsmaatregelen zoals weergegeven in figuur 2.

Figuur 2: Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006: Preventieve maatregelen detailhandel genomen door winkeliers gemeten in het jaar 2005

De uitkomst van het veldonderzoek zoals uitgevoerd bij de kleine winkeliers in het kader van dit onderzoek ondersteunt de bovenstaande gegevens. Het belangrijkste verschil zit in het belang van het lagere gebruik van de camera's door de kleine winkeliers. Dat kan verklaard worden door onder andere de mate van benodigde investeringen en de omvang van de onderneming.¹⁴

Figuur 3: Resultaten veldonderzoek: Preventieve maatregelen

Tijdens de workshop is niet expliciet ingegaan op de kosten van de huidige maatregelen en de invloed hiervan op het al dan niet nemen van veiligheidsmaatregelen.

Naast de fysieke maatregelen die in figuur 2 worden aangegeven bestaan er vele andere maatregelen die te nemen zijn ten behoeve van de veiligheid van kleine winkeliers.

Het bureauonderzoek¹⁵ heeft een aantal categorieën met maatregelen opgeleverd die nader door de materie- en ervaringsdeskundigen zijn beoordeeld en geprioriteerd op effectiviteit. We geven hieronder per categorie een overzicht van de top 15 maatregelen die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen.

De eerste categorie betreft fysieke organisatorische maatregelen die relatief betaalbaar en praktisch te nemen zijn. Binnen deze categorie worden de volgende maatregelen aangeraden voor gebruik:

1. **Kassa opstelling:** Hierbij gaat het om het voldoende zicht op de winkel vanachter de kassa. De plaats van de kassa in de winkel geeft de medewerker achter de kassa de mogelijkheid om door de winkel en naar buiten te kunnen kijken. Daarnaast dient de kassa gemakkelijk bedienbaar te zijn waardoor er contact (oogcontact, aanspreken klant) met de klant gehouden kan worden.
2. **Achterdeurbeveiliging:** Hierbij gaat het om het plaatsen van een slot op de achterdeur of het hebben van een kijkgat in de achterdeur. Bij de kleine winkeliers komt het nogal eens voor dat hoewel er een slot op de deur zit, deze niet wordt gebruikt. In verband met de kleine ruimte waarin de winkelier zijn zaken doet komt het voor dat een achterdeur of achterplaats dienst doet als opslagplaats. Het niet gebruiken van sloten op de deuren of het onoverzichtelijk opslaan van waren is een veiligheidsrisico.
3. **Winkelzicht:** hiermee wordt bedoeld het opstellen van rekken en schappen in de winkel die het toelaten zicht op de gehele winkel te houden. Reclameposters op de ruiten van de winkel kunnen het zicht van binnen naar buiten en buiten naar binnen belemmeren.

Een tweede belangrijke categorie uit dit onderzoek is de samenwerking tussen overheid, politie, en winkelier(s) in het treffen van maatregelen tegen onveiligheid. De maatregelen die hierin sterk naar voren kwamen zijn de volgende:

¹⁵ Arbeidsinspectierapport Agressie en geweld Detailhandel 2005 en Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006 zijn de twee meest waardevolle bronnen voor de initiële inventarisatie.

4. Keurmerk: Hiermee wordt bedoeld op maatregelen vergelijkbaar met het keurmerk veilig ondernemen of een verplichting tot lidmaatschap in nieuwe winkelgebieden (een voorbeeld hiervan is PKVB in Rotterdam).
5. Samenwerking o.g.v. veiligheid: Deze samenwerking betreft onderlinge afspraken en ondersteuning van kleine winkeliers in een winkelgebied. Een voorbeeld hiervan is het aanstellen van een winkelstraatmanager. Deze kan een schakel vormen tussen de verschillende partijen en zich volledig richten op het veiligheidsaspect (ook in de zin van kennisoverdracht, organiseren van de samenwerking, direct aanspreekpunt vormen).

De derde categorie betreft voorlichting en kennisoverdracht ten aanzien van criminaliteit en veiligheidsmaatregelen:

6. Voorlichting en training: het verschaffen van informatie met als doel het vergroten van het bewustzijn van de winkeliers over veiligheidsrisico's. Trainingen hiervoor zijn wel beschikbaar maar worden in zeer geringe mate benut door de kleine winkeliers.
7. Toegankelijkheid informatie: Net als trainingen zijn er veel manieren om informatie te vinden over veiligheid en risico's. De toegankelijkheid kan echter worden verbeterd.
8. Verbeteren bewustwording: Hiermee wordt bedoeld dat kleine winkeliers zich vaak niet genoeg bewust zijn van de risico's die ze lopen ten aanzien van veiligheid. Ook het bewustzijn ten aanzien van mogelijke maatregelen die niet tijdrovend zijn maar wel effectief lijkt over het algemeen laag te zijn. Door kleine winkeliers bewust te maken van deze risico's en mogelijke effectieve maatregelen kan de kleine winkelier stimulans ondervinden om maatregelen te nemen.

Buiten de maatregelen met betrekking tot de kleine winkelier en de veiligheid in zijn winkel is er een belangrijke maatregel naar voren gekomen met betrekking tot de directe omgeving van de winkels. Ook deze maatregel betreft samenwerking:

9. Samenwerking o.g.v. verbetering openbare ruimtes: hier gaat het om de samenwerking tussen politie, gemeente en de kleine winkelier(s) in het nemen van maatregelen in de openbare ruimte. Voorbeelden zijn verlichting bij winkelpanden en in omliggende straten, antiramkraakpalen plaatsen, overzichtelijkere en schonere openbare ruimte en de omgeving onaantrekkelijk maken voor hangeugd.

Tijdens de workshop zijn de volgende maatregelen aan de geprioriteerde lijst toegevoegd:

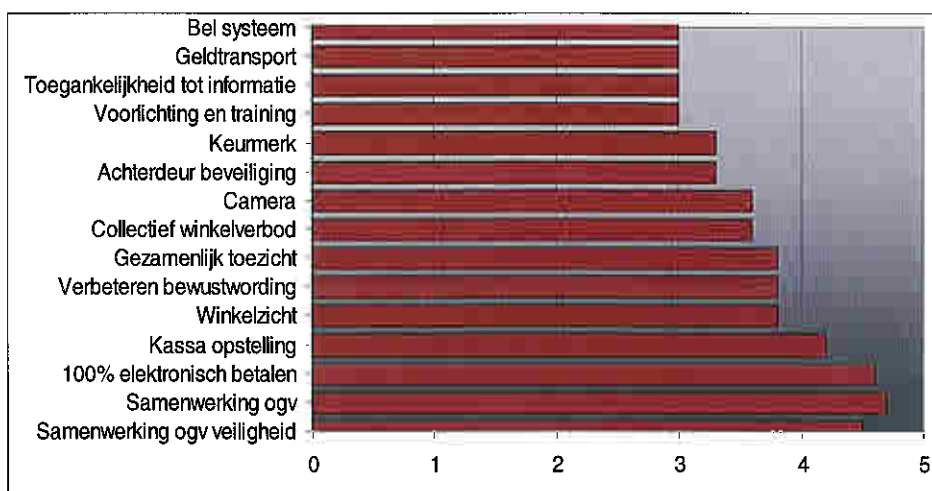
10. Geldtransport: Met het organiseren van geldtransport wordt bedoeld dat de winkelier voorkomt kwetsbaar te zijn door alleen met geld aangetroffen te worden. Het geldtransport kan in samenwerking met andere winkeliers of via professionele transportbedrijven georganiseerd worden.
11. Belsysteem: Deze maatregel betreft de mogelijkheid om anderen (winkeliers in de buurt, politie, surveillance) à la minute te alarmeren wanneer er geweld dreigt of plaatsvindt.
12. Collectief winkelverbod: Hiermee wordt bedoeld op de samenwerking tussen de burgemeester, korpschef en de kleine winkelier bij de aanpak van veelplegers. Deze krijgen een winkelverbod voor meerdere winkels opgelegd. De kleine winkelier wordt ingelicht over de personen met een dergelijk winkelverbod. Op deze manier kunnen door de kleine winkelier en de in de buurt gevestigde winkeliers de personen worden gesignaleerd en kan er preventief worden ingegrepen door de politie.
13. Camera: Op verschillende manieren en plaatsen in de winkel toe te passen. Hierbij gaat het om het plaatsen van camera's en het uitlezen van de beelden ervan. Naast een preventieve werking (afschrikken van mogelijke geweldplegers) is dit een repressieve maatregel tegen criminaliteit.
14. Gezamenlijk toezicht: het toezicht door politie, bewoners, de kleine winkeliers, gemeente en surveillance. Hierbij is afstemming nodig over meldingen, opvolging, surveillance (door wie, wanneer), omgeving, etc.
15. Elektronisch betalen (100%): Hiermee wordt bedoeld het elektronisch betalen in 100% van de betalingen. Wanneer alle betalingen via het PIN systeem geschieden wordt voorkomen dat er geweld gebruikt wordt om geld uit de kassa te verkrijgen. Dit helpt echter niet tegen diefstal van goederen.

3.3 Prioritering effectiviteit maatregelen

De preventieve maatregelen zoals in de vorige paragraaf beschreven staan zijn tijdens de workshops door de materie- en ervaringsdeskundigen geprioriteerd naar effectiviteit ten aanzien van veiligheid (Tabel 1). Onderstaande tabel geeft de geprioriteerde lijst weer, zoals aangegeven door de deelnemers in de workshop.

Tabel 3: Prioritering Huidige effectieve maatregelen

Prioriteit Nr.	Huidige effectieve maatregelen
1	Samenwerking o.g.v. veiligheid
2	Samenwerking o.g.v. verbetering openbare ruimtes
3	100% Elektronisch betalen
4	Kassa opstelling
5	Winkelzicht
6	Verbeteren bewustwording
7	Gezamenlijk toezicht
8	Collectief winkerverbod
9	Camera
10	Achterdeur beveiliging
11	Keurmerk
12	Voorlichting en training
13	Toegankelijkheid tot informatie
14	Geldtransport
15	Belsysteem

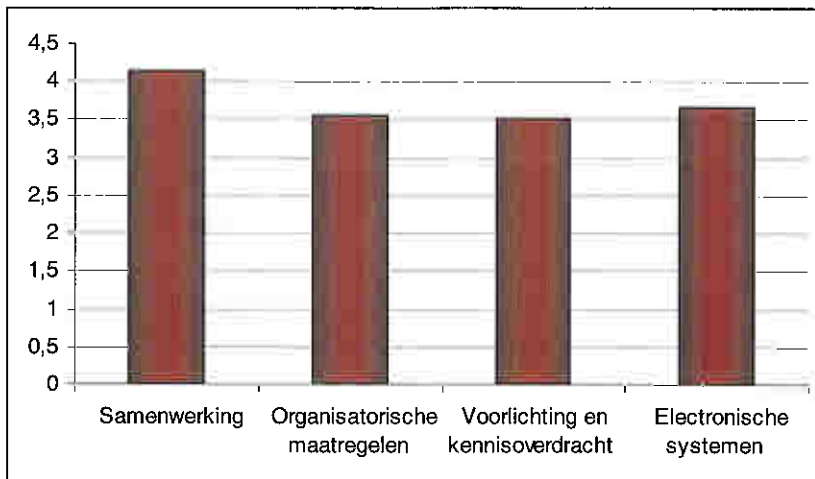
Figuur 4: Huidige effectieve maatregelen (totaal)

De discussie over de uitkomsten van de prioritering van de effectiviteit van de maatregelen heeft tot een clustering geleid van de meest effectieve maatregelen. Deze clustering geeft een duidelijk beeld van de aard van de hoogst geprioriteerde maatregelen. De clustering staat hieronder weergegeven. De invulling en definitie van de clusters is door de materie- en ervaringsdeskundigen gezamenlijk bepaald in de workshop. Een beschrijving van deze clusters staat hieronder weergegeven. De clusters zijn gerangschikt naar mate van effectiviteit ten behoeve van veiligheid.

Rangschikking

1. Samenwerking (1,2,7,11)
2. Organisatorische maatregelen (4,5,10)
3. Voorlichting en kennisoverdracht (6,12,13).
4. Elektronische systemen (3,9,15)

Figuur 5: Clusters huidige, meest effectieve maatregelen
x-as= cluster maatregel, y-as= mate effectiviteit op schaal van 1 (laag) tot 5 (hoog)

Ad 1. Samenwerking

Onder samenwerking vallen alle maatregelen en initiatieven die te maken hebben met de samenwerking tussen een of meerdere publieke en private partijen, zoals de winkeliers, belangenorganisaties, politie, gemeenten/overheid, gemeentelijke diensten, brandweer etc. Winkeliers vormen een collectief om zich tegen de criminaliteit te wapenen in samenwerking met de gemeente en politie. De meeste projecten richten zich op de bewustwording en kennis van winkeliers en de gezamenlijke beveiliging van openbare buitenruimten. De kracht van dit type maatregelen is de bundeling van de inspanningen van de verschillende partijen, maatwerk en persoonlijke benadering. De persoonlijke benadering doelt met name op de directe contacten tussen winkeliers en overheid/politie. Juist door de persoonlijke contacten kan wederzijds vertrouwen en begrip ontstaan voor de situaties en kunnen afwegingen van verschillende belangen transparant worden gemaakt.

Een aantal concrete voorbeelden die de review hebben gepasseerd zijn het keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en de Aanpak urgente Bedrijvenlocaties (AUB) uit het Actieplan Veilig Ondernemen (AVO) en de Bedrijfsgerichte Gebiedsverbetering (BGV). Bovendien zijn de lokale initiatieven in onder meer Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Amsterdam actief bij de discussie betrokken. Een nadere toelichting van een aantal van deze projecten kunt u terugvinden in bijlage 3.

Maatregelen die te maken hebben met samenwerkingsverbanden worden als meest effectief aangeduid omdat er meerdere aspecten van de problematiek geadresseerd kunnen worden. Bijvoorbeeld in de aanloopfase wordt de bewustwording over de problematiek vergroot en wordt een aantal basis-organisatorische maatregelen genomen. Denk hierbij aan winkelrichting, toegangsbeveiliging, kassaopstelling etc.

Samenwerking tussen de winkeliers zorgt voor een zekere mate van sociale controle en kennisuitwisseling. Door de samenwerking met de politie wordt de opvolging van de incidentmeldingen en effectiviteit van het optreden van de politie vergroot. Initiatieven in Rotterdam laten zien dat de politie veel beter op de hoogte is van de potentiële problemen in de wijk en daardoor effectiever kan optreden omdat er sneller informatie wordt uitgewisseld.

Er is echter een aantal kanttekeningen te maken bij dit type maatregelen. Samenwerkingsverbanden bereiken meestal niet de kleine winkeliers die buiten de winkelcentra gevestigd zijn en/of niet aangesloten zijn bij een winkeliersvereniging. Volgens de Monitor Detailhandel neemt slechts 6% van de detaillisten deel aan projecten.¹⁶

Tevens is er sprake van een zogenoemde free riders problematiek. Free riders zijn winkeliers die geen (financiële) bijdrage leveren aan de georganiseerde acties van andere winkeliers om de veiligheid te verbeteren, maar wel profiteren van de baten van dergelijke acties. Free riders problematiek werkt uiterst ontmoedigend bij andere winkeliers en het oplossen daarvan vormt een essentiële succesfactor in het kader van samenwerkingsinitiatieven.

Ad 2. Organisatorische maatregelen

Onder organisatorische maatregelen vallen maatregelen die een kleine winkelier zelf kan treffen, zoals goed winkelzicht om doorkijk in de winkel te hebben, kassa opstelling, voorlichting personeel etc. Dit type maatregelen is over het algemeen niet van grote additionele investeringen afhankelijk.

Echter, ook hier is een aantal complicaties te noemen. In de eerste plaats is er sprake van gebrek aan kennis over de mogelijkheden en de daaraan verbonden kosten. Bovendien is het vaak niet mogelijk om bepaalde maatregelen te treffen door beperkingen van het gebouw waarin de winkel gevestigd is. Zo is bijvoorbeeld 60% van de winkelruimten in Rotterdam niet geschikt om aan de basisregels voor de opstelling van de kassa en/of winkelzicht te voldoen.¹⁷

Ad 3. Kennis en voorlichting

Beschikbaarheid van de informatie en aanwezigheid van de basiskennis over veiligheid is eveneens een effectieve maatregel om de bewustwording van en de veiligheid bij de kleine winkeliers te vergroten. Verschillende belangenorganisaties zoals MKB Nederland en Hoofd Bedrijfschap Detailhandel stellen veelal kosteloze, informatiebronnen, trainingen en winkelscans beschikbaar.

De groep kleine winkeliers waar dit onderzoek zich op richt, blijkt slechts beperkt gebruik te maken van deze informatiebronnen en diensten. De belangrijkste reden hiervoor is de toegankelijkheid van de informatie en de manier van communiceren en overbrengen van kennis. Kleine winkeliers zijn, door gebrek aan tijd, kennis en taalproblemen, niet in staat om gericht op zoek te gaan naar informatie en kennis op het gebied van veiligheid. Ervaring leert dat de informatie die persoonlijk gebracht wordt en concreet van toepassing is voor desbetreffende winkelier het meest effectief gebruikt wordt.

Ad 4. Elektronische systemen

De elektronische maatregelen worden effectief bevonden. Echter hierbij dient een kanttekening te worden geplaatst, wat tevens de reden is voor de lage rangschikking van dit cluster. Het cluster elektronische systemen bevat namelijk de maatregel elektronisch betalen. Deze maatregel is gedefinieerd als 100% elektronisch betalen zoals eerder in dit hoofdstuk (3.2) is omschreven. Gezien de moeilijke haalbaarheid van deze maatregel heeft de discussie in de workshop ertoe geleid om het cluster elektronische systemen te rangschikken zonder dat de maatregel elektronisch betalen meegerekend wordt. Omdat in de rangschikking van het cluster elektronische systemen alleen de maatregelen belsysteem en camera worden meegenomen wordt deze als minst effectief cluster gerangschikt. De maatregel elektronisch betalen (100%) verdient wel de aandacht omdat deze maatregel op zichzelf staand erg effectief wordt bevonden.

¹⁶ Detaillisten zijn in dit geval is een bredere groep dan doelgroep van dit onderzoek. Cijfers voor de kleine winkeliers zullen naar verwachting significant lager zijn.

¹⁷ Gegevens zijn een schatting van de ervaringsdeskundigen uit Rotterdam, waar andere deelnemers van de workshop zich bij hebben aangesloten.

Camerasystemen en belsystemen blijken niet altijd effectief te zijn omdat de effectiviteit sterk afhangt van de opvolging en het gebruik ervan. Bovendien zijn dergelijke elektronische systemen vaak prijzig.

3.4 Oorzaken voor het niet nemen van maatregelen

Volgens een onderzoek van de Arbeidsinspectie (2007), is het aantal maatregelen dat tegen agressief gedrag genomen wordt binnen de detailhandel lager dan in andere sectoren waar dezelfde problematiek speelt (zoals het openbaar vervoer of de sociale diensten).

In de vorige paragraaf is er een aantal oorzaken genoemd voor het niet nemen van effectieve veiligheidsmaatregelen. In deze paragraaf wordt hier nader op ingegaan.

Op basis van de beschikbare literatuur (zie literatuurlijst) en de interviews met materie- en ervaringsdeskundigen is een lijst opgesteld met oorzaken voor het niet nemen van de preventieve veiligheidsmaatregelen. Deze lijst is tijdens de workshops verder behandeld en nader geprioriteerd. Onderstaande tabel geeft de volgorde van prioritering aan, zoals in de workshop is bepaald.

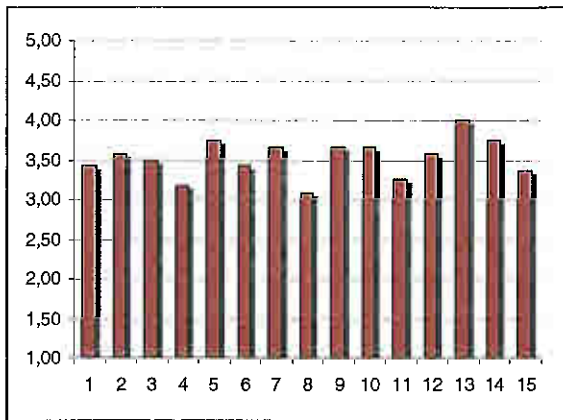
Tabel 4: Oorzaken van het niet nemen van preventieve veiligheidsmaatregelen door de kleine winkelier.

Nr.	Korte omschrijving	Oorzaken van het niet nemen van maatregelen
1	Bureaucratie	Bureaucratie; vertrouwen in overheid
2	Kennis	Gebrek aan kennis/deskundigheid o.g.v. veiligheid
3	Gebrek aan regie	Gebrek aan regie door de gemeente door o.a. gebrek aan focus, capaciteit, skills en inzicht
4	Tijd/capaciteit	Gebrek aan menskracht om er tijd voor te maken
5	Inzicht in problematiek	Volgens winkeliers hebben de hulpverleners en publieke instellingen niet voldoende inzicht in de problematiek om effectieve maatregelen te nemen
6	Opvolging door politie	Geen opvolging door politie gegeven aan bijvoorbeeld camera's en opnames.
7	Awareness	Gebrek aan gevoel voor urgentie, totdat men er direct mee te maken krijgt
8	Perceptie kosten	Perceptie dat veiligheidsmaatregelen kostbaar zijn
9	Inzicht in mogelijkheden	Onvoldoende inzicht in beschikbare maatregelen. Geen advies op maat, geen snelle toegang tot objectieve kennis
10	Tijd/capaciteit	Tijdens winkelopeningstijden is er geen tijd en daarna teveel moeite
11	Core business	Veiligheid is niet integraal onderdeel van ondernemen; het is geen core business
12	Vertrouwen	Het heeft toch geen zin. Vertrouwen in de effectiviteit van de maatregelen
13	Free riders	Free riders
14	Ervaring	Geen gevallen van criminaliteit in directe omgeving
15	Geld	Geen geld

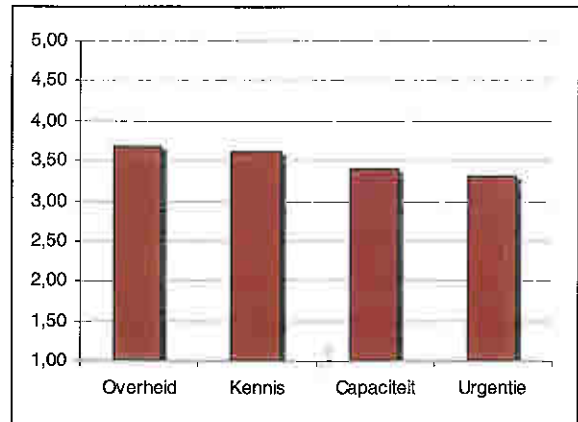
Van de bovenstaande genoemde oorzaken hebben een aantal een nauwe relatie met elkaar of is er een oorzaak – gevolg relatie. Op basis van de discussie tijdens de workshops is de volgende clustering gemaakt van de meest belangrijke oorzaken voor het niet nemen van de effectieve veiligheidsmaatregelen:

1. Rol van de overheid (1,3,5,6,13)
2. Kennis en deskundigheid winkeliers (2,8,9,12)
3. Gebrek aan capaciteit/tijd/geld (4,10,15)
4. Gebrek aan urgentie (7,11,14,)

Hieronder vindt u grafische weergaven van de prioritering van de oorzaken (figuur 6 en 7). Zie ook tabel 4 (oorzaken).

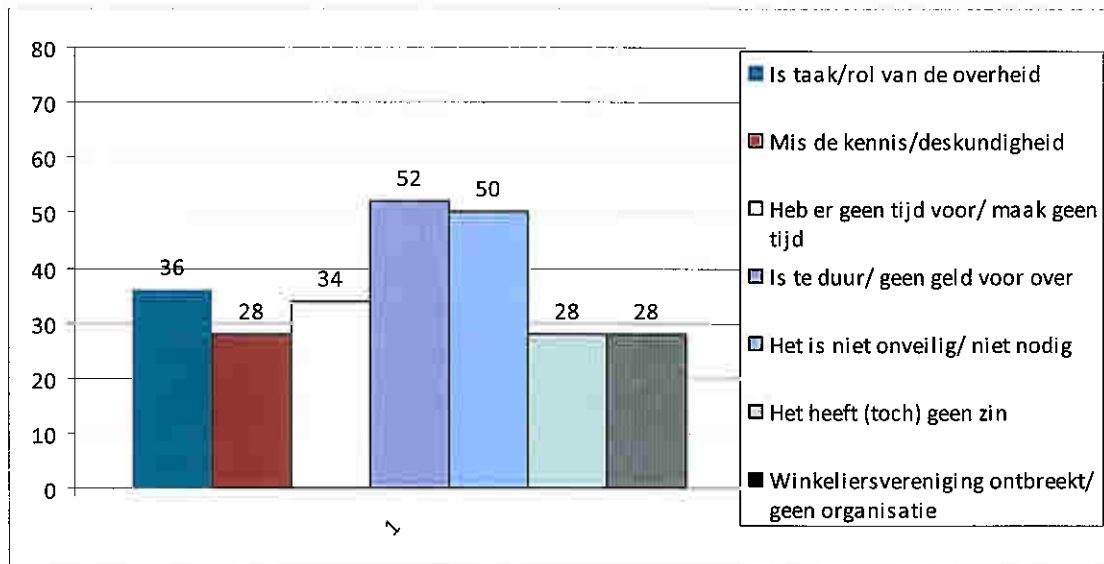
Figuur 6: Oorzaken (totaal)

Figuur 7: Oorzaken per categorie

Het bovenstaande beeld wordt bevestigd door ons veldonderzoek (zie figuur 8 en de bijlagen).

Het veldonderzoek dat uitgevoerd is in het kader van dit onderzoek komt in grote lijn overeen met de uitkomsten van de workshops. Naast het gebrek aan geld en gebrek aan gevoel van onveiligheid is de relatie met de overheid en concreter het vertrouwen in het optreden van de overheid één van de belangrijkste oorzaken voor het niet nemen van veiligheidsmaatregelen.¹⁸

Figuur 8: Resultaten veldonderzoek: Oorzaken van het niet nemen van additionele veiligheidsmaatregelen

Ad 1. Rol en taak van de overheid

Onder deze clustering vallen zaken als bureaucratie, gebrek aan regie, opvolging van de incidenten en meldingen door de politie. Ook het algemene gebrek aan vertrouwen in steun aan de winkelier en het (ontbreken van) begrip van de overheid valt hieronder.

Uit de expertmeetings is gebleken dat bij de overheid in zijn algemeenheid de perceptie leeft dat winkeliers niet willen investeren in veiligheid. Daarentegen zien winkeliers de overheid vaak niet als een partner om de veiligheidsproblematiek aan te pakken. De overheid staat te ver weg en is in hun ogen te bureaucratisch. Aan de andere kant willen de winkeliers graag een helpende hand van de overheid en maakt de overheid wel degelijk middelen vrij om het probleem aan te pakken. Er zijn inspanningen noodzakelijk om beide partijen dichter bij elkaar te brengen om het vertrouwen te vergroten en de beschikbare middelen effectiever in te zetten.

Complexiteit van regels en bureaucratie in algemene zin vormen een andere belangrijke oorzaak voor het feit dat winkeliers de overheid niet als eerste aanspreekpunt (willen) zien. Voorbeelden hiervan liggen vooral in het verlengde van subsidieaanvragen en fiscale maatregelen.

Een ander onderdeel van de samenwerking betreft de rol van de politie in het geheel. De verwachtingen ten aanzien van opvolging van video opnames of acties als opvolging van signaleringen zijn niet altijd goed afgestemd.

De samenwerking tussen de verschillende partijen blijkt baat te hebben bij een sterke regie als het gaat om de acties en projecten rondom veiligheid. Bovengenoemde oorzaken als bureaucratie en opvolging door politie (en justitie) kunnen deels ondervangen worden door een goede samenwerking en onderlinge afspraken als deze onder goede regie gemaakt worden. Vooral de projecten waar een zekere mate van samenwerking nodig is, lijden onder het ontbreken van voldoende regie. De experts zien de gemeenten als aangewezen orgaan om deze regie op lokaal niveau op zich te nemen. Gemeenten, vooral buiten de grote steden, zien het echter niet altijd als hun kerntaak en stellen onvoldoende capaciteit in de vorm van veiligheidscoördinatoren ter beschikking. Vaak bestaat er een zekere mate van onbekendheid met de problematiek en gebrek aan gevoel van urgentie bij de gemeenten. Er zijn echter verschillende partijen beschikbaar die de gemeenten hierbij kunnen ondersteunen door het verschaffen van specifieke kennis en capaciteit (zoals politie en brandweer).

Ad 2. Kennis en deskundigheid

Bij de kleine winkelier speelt vaak het gebrek aan kennis en basisvaardigheden om voor de hand liggende veiligheidsmaatregelen te treffen. Met name het inzicht bij de kleine winkeliers in de (effecten van de) beschikbare maatregelen ontbreekt. Er is geen advies op maat en/of geen snelle toegang tot objectieve kennisbronnen. Dat kost de winkelier veel tijd. Een direct gevolg is ook zoals eerder opgemerkt de perceptie dat veiligheid kostbaar is.

Het niet hebben van voldoende inzicht in beschikbare preventieve maatregelen wordt door de experts aangemerkt als een oorzaak voor het niet nemen van maatregelen. De informatie en mogelijkheden zijn divers maar niet op maat gesneden. De snelle toegang tot objectieve kennis laat te wensen over. Praktische oplossingen zijn gewenst die bovendien op maat moeten worden geleverd. De mogelijke valkuil die hier kan spelen betreft het aanbieden van praktische oplossingen door commerciële partijen (denk hierbij aan het advies om prijzige camera installaties te plaatsen). Wanneer kleine winkeliers worden geconfronteerd met veiligheidsincidenten zijn ze geneigd te grijpen naar vaak te kostbare oplossingen die niet altijd effectief blijken maar wel aangeboden worden als zijnde "op maat".

Ad 3. Gebrek aan capaciteit/tijd/geld

Kleine winkeliers hebben als core business het ondernemen. Vaak zijn ze zelf fulltime in de winkel aanwezig om de zaak draaiende te houden. Buiten winkelopeningstijden zijn er organisatorische en wettelijke verplichtingen waaraan winkeliers moeten voldoen. Er blijft weinig of geen tijd (prioriteit) over om preventief maatregelen te nemen ten behoeve van de eigen veiligheid. Bovendien zijn de kleine winkeliers economisch niet sterk genoeg om voldoende financiële middelen vrij te maken voor zaken die buiten de core business vallen of niet verplicht zijn gesteld.

Gebrek aan tijd en capaciteit om over veiligheid na te denken, informatie te zoeken, mogelijkheden te inventariseren en dit uiteindelijk te vertalen naar de concrete veiligheidsmaatregelen blijken een belangrijke oorzaak voor het niet nemen van voldoende preventieve veiligheidsmaatregelen door de kleine winkeliers. Kleine winkeliers als doelgroep van dit onderzoek zijn zeer kwetsbaar en kunnen veelal niet makkelijk additionele ondersteuning bekostigen. Qua personele bezetting zorgen de kleine winkeliers er vaak voor dat de winkel letterlijk net draaiende kan worden gehouden, waardoor er geen tijd over blijft c.q. het betaalbaar is om personeel op te leiden of in te lichten over veiligheid.

Gebrek aan geld staat in de expertlijst geheel onderaan, waarbij moet worden opgemerkt dat de inschatting hierbij is dat het al dan niet vrijmaken van middelen vooral een rationele afweging betreft en niet zo zeer het ontbreken van voldoende geldmiddelen. Met andere woorden indien de winkelier de urgentie voelt zal hij investeren.

Dit beeld wordt niet bevestigd door het veldonderzoek. Uit figuur 8 blijkt duidelijk dat geld wel degelijk een issue is. Hierbij moet worden opgemerkt dat de vraagstelling is gericht op het niet nemen van additionele maatregelen. De uitkomst kan derhalve ook geïnterpreteerd worden als: ik heb genoeg gedaan en heb er verder geen extra geld meer voor over. Daarmee zou deze uitkomst toch weer meer in lijn zijn met de uitkomst van de expertmeeting.

Een externe (niet commerciële) partij die snel ter plekke een concreet advies op maat kan geven is hierbij een welkome oplossing. Deze externe adviezen worden vaak gegeven in het kader van samenwerkingsinitiatieven.

Ad 4. Gebrek aan urgentie

Gebrek aan gevoel van urgentie voor deze problematiek is al eerder besproken en hangt sterk samen met de afwezigheid van voldoende capaciteit en kennis van de winkelier om veiligheidsmaatregelen te (laten) treffen. Daarnaast speelt awareness een grote rol bij het gebrek aan urgentie.

Hierbij gaat het om het gevoel van awareness voor het nemen van maatregelen. Het (nog) niet (hebben) ervaren van geweld wordt door de experts als een oorzaak aangemerkt voor het onvoldoende onderkennen van veiligheidsrisico's.

Daarnaast zien de experts het feit dat kleine winkeliers zich primair bezig houden met ondernemen als een belangrijke voor het gebrek aan gevoel voor urgentie. De winkeliers zien veiligheid niet als core business aangezien hier geen directe omzet mee gegenereerd wordt. Ze investeren niet in preventieve veiligheidsmaatregelen door beperkte capaciteit in tijd en geld. Tot deze conclusie komen de materie- en ervaringsdeskundigen tijdens de workshop. Daaruit bleek ook dat kleine winkeliers pas preventieve maatregelen nemen wanneer verzekeringsmaatschappijen en wettelijke eisen deze opleggen. Dit impliceert een rationele afweging tussen kosten en baten die zich op de korte termijn voordoen. De discussie over ervaringen in de praktijk tijdens de workshop bevestigt deze implicatie. De meerderheid van de aanwezigen ondersteunt de aanname dat kleine winkeliers een beperkte mate van derving door criminaliteit bewust incalculeren. Ook wanneer de discussie breder wordt getrokken dan de inkomstenderving wordt er een sterke verwachting uitgesproken over het incalculeren van het risico op fysieke en psychische schade.

Winkeliers die wel geprikkeld worden om na te denken (door bijvoorbeeld media en voorlichtingen), zetten de stap niet naar de concrete acties door een perceptie dat veiligheid kostbaar is. Kortom, er is niet voldoende inzicht in de kosten en baten van het nemen van basis veiligheidsmaatregelen.

Kleine winkeliers hebben gebrek aan tijd, kennis en directe persoonlijke ervaring met het probleem. Daardoor is er nog veel ruimte om het bewustzijn van de winkeliers te verbeteren over omvang en gevolgen van de problematiek. De deelnemers aan de workshops schatten de awareness van de winkeliers over de criminaliteitsproblematiek in als gemiddeld. Dit is onvoldoende om over te gaan tot het nemen van concrete maatregelen, ook voor winkeliers die wel geprikkeld worden om na te denken over veiligheidsproblematiek, door bijvoorbeeld media en voorlichtingen. Zij zetten de stap niet naar de concrete acties door een perceptie dat veiligheid kostbaar is. Dit biedt ruimte om de awareness van winkeliers te vergroten.

4 Nut en noodzaak van stimulerende maatregelen

In de voorgaande hoofdstukken zijn de meest effectieve veiligheidsmaatregelen geëvalueerd en zijn de oorzaken voor het niet nemen van voldoende veiligheidsmaatregelen verder uitgediept. Tevens is de doelgroep bepaald en is door middel van gevoerde interviews en workshops vastgesteld dat diefstal en geweldsgerelateerde criminaliteit verminderd zouden kunnen worden door het implementeren van een aantal stimuleringsmaatregelen. Deze maatregelen dienen om de oorzaken voor het niet nemen van maatregelen door de winkelier weg te nemen en de winkelier te stimuleren meer te investeren in veiligheid. In dit hoofdstuk zijn de verschillende stimuleringsmaatregelen omschreven en worden deze getoetst op onder andere effectiviteit, kosten en uitvoerbaarheid.

Een en ander resulteert aan het slot van dit hoofdstuk in een advies.

4.1 Overheidsinterventie door fiscale en niet-fiscale stimulering.

Inleiding

Zoals reeds in hoofdstuk 1 is aangegeven is de aanleiding voor dit onderzoek gelegen in een brief van de staatssecretaris van Economische Zaken aan de Tweede Kamer over de motie Van der Vlies (28 juni 2007). In deze motie verzoekt de heer Van der Vlies de regering in samenhang met het Actieplan Veilig Ondernemen te bezien, of kleine winkeliers kunnen worden tegemoetgekomen in de hoge beveiligingskosten voor hun bedrijf, door middel van fiscale ondersteuning van noodzakelijke en aantoonbaar aangebrachte beveiligingsmiddelen, en daartoe voorstellen te ontwikkelen. Naar aanleiding van deze brief heeft er een algemeen overleg in de Tweede Kamer plaatsgevonden met de vaste kamercommissie van Economische Zaken en de Staatssecretarissen van Economische Zaken en Financiën. Hieruit bleek dat er verschil van mening bestaat over de wenselijkheid van een fiscale stimuleringsmaatregel. Daarom is afgesproken dat er een onafhankelijk onderzoek zou moeten plaatsvinden naar de wijze waarop het nemen van effectieve preventieve veiligheidsmaatregelen voor kleine winkeliers kan worden gestimuleerd.

Deze effectiviteit van het invoeren van een fiscale maatregel hebben wij onderzocht. Gaandeweg het onderzoek werd het voor ons echter steeds duidelijker dat ook andere, niet fiscale, stimuleringsmaatregelen effectief kunnen zijn. De participanten aan de workshops en interviews hebben aangegeven wat zij de meest effectieve stimuleringsmaatregelen vinden, de top vijf bestaat opvallend genoeg uit niet fiscale stimuleringsmaatregelen. In dit hoofdstuk zullen wij de mogelijke fiscale en niet fiscale stimuleringsregelingen toetsen aan een aantal criteria om te beoordelen in hoeverre de verschillende mogelijke stimuleringsmaatregelen voldoen aan de doelstellingen zoals gesteld in dit onderzoek.

Het is belangrijk om bij dit hoofdstuk in het oog te houden dat het bij de stimuleringsmaatregelen in hoofdzaak gaat om het wegnemen van de oorzaken waarom geen veiligheidsmaatregelen worden genomen door de kleine winkeliers. Eerst wanneer deze oorzaken worden weggenomen zal een versnelling kunnen worden bereikt ten aanzien van het nemen van effectieve veiligheidsmaatregelen.

Toetsingskader

De criteria waarop de stimuleringsmaatregelen worden getoetst zijn:

- Effectiviteit (wegnemen van oorzaken voor het niet nemen van effectieve veiligheidsmaatregelen)
- Doelgroepbereik
- Koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen
- Uitvoerbaarheid en eenvoud
- Kosten, kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

Effectiviteit

De doelgroep dient bereikt te worden en het gewenste doel, namelijk de substantiële afname van diefstal en geweldsgerelateerde criminaliteit, dient gerealiseerd te worden. Een maatregel is effectief indien deze als zodanig is gerangschikt binnen de prioritering van de veiligheidsmaatregelen (zie 4.2 maatregelen).

Doelgroepbereik

De doelgroep is bepaald en omschreven in hoofdstuk 1 van dit onderzoek. Deze bestaat uit kleine niet georganiseerde winkeliers (maximaal 10 werknemers, niet aangesloten bij een keten, onafhankelijk van de producten en diensten die verhandeld worden, die te maken hebben met diefstal en geweldsgerelateerde delicten gedurende de uren dat het personeel aanwezig is. In de praktijk blijkt dat vooral de kleine winkelier buiten de grote winkelgebieden, door deze vorm van criminaliteit wordt getroffen.

Gelet op de doelgroep is te verwachten dat een niet fiscale maatregel een effectiever bereik heeft in de preventie van geweldsgerelateerde criminaliteit dan een fiscale maatregel. Immers, een niet fiscale maatregel kan specifiek voor een bepaalde doelgroep worden ontworpen en hoeft niet te worden ingepast in een reeds bestaand belastingregime. Tevens worden kleine winkeliers, die geen of een lage winst behalen, of weinig werknemers in dienst hebben, met een fiscale maatregel minder goed bereikt. Een fiscale maatregel is in zijn algemeenheid beter toepasbaar voor een bredere doelgroep.

Koppelen aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen

Op basis van de uitkomsten van de interviews en de workshops is een pakket veiligheidsmaatregelen geïdentificeerd. Uit de interviews en workshops blijkt dat er vooral behoefte is aan samenwerking tussen de gemeente, de politie en de winkelier. Winkeliers geven aan dat het ontvangen van een objectief advies over toepasbare veiligheidsmaatregelen in de specifieke situatie van de winkelier noodzakelijk is. Daarnaast is een aantal effectieve veiligheidsmaatregelen geïdentificeerd. Het verdient de voorkeur de stimuleringsmaatregel in te passen binnen dit effectieve pakket van maatregelen.

Uitvoerbaarheid en eenvoud

Een stimuleringsmaatregel dient eenvoudig te zijn qua inhoud en uitvoerbaarheid. Winkeliers kunnen nalaten een beroep te doen op een fiscale stimuleringsmaatregel of een subsidie omdat de aanvraagprocedure te ingewikkeld is en/of een te grote hoeveelheid administratieve lasten met zich mee brengt. Dit criterium houdt dan ook tevens verband met het criterium van effectiviteit (hieronder). Voor de hierna te noemen fiscale maatregelen en subsidies (onderdeel van niet fiscale stimuleringsmaatregelen) geldt dat deze ingepast dienen te worden in wetgeving. Voor een aantal stimuleringsmaatregelen geldt daarenboven dat een aparte wet- en regelgeving opgesteld dient te worden. Als voorbeeld hiervan noemen wij de fiscale maatregelen die gericht zijn op de stimulering van de aankoop van beveiligingsmiddelen, zoals camera's en dergelijke. Voor deze maatregelen dient een limitatieve lijst te worden opgesteld met goedgekeurde beveiligingsmaatregelen. Deze lijst dient bijgehouden te worden en regelmatig aangevuld cq. aangepast te worden naar aanleiding van technische ontwikkelingen en innovaties.

Kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

De kosteneffectiviteit ziet op de verhouding tussen de toename van veiligheid en het totaal aan kosten van de overheid en de winkelier. Onder kosten van de winkelier verstaan wij: de investeringskosten in beveiligingsmiddelen. Onder kosten van de overheid verstaan wij: de uitvoeringskosten (dit zijn de kosten die de Overheid/Belastingdienst moet maken om de stimuleringsmaatregel uit te voeren, waaronder de implementatiekosten) en het budgettaire beslag of de gemiste belastingopbrengsten.

Wij hebben bij diverse instanties geïnformeerd naar de uitvoeringskosten van maatregelen, onder andere bij het Ministerie van Financiën, het Ministerie van Economische Zaken, de Algemene Rekenkamer, het Centraal Bureau voor de Statistiek, TNS NIPO en het Centraal Planbureau. Deze instanties gaven allen aan dat er weinig tot geen gegevens zijn over de uitvoeringskosten voor de door ons onderzochte stimuleringsmaatregelen. De informatie die wel tot onze beschikking is gekomen biedt te weinig houvast om op verantwoordelijke wijze uitspraken hieromtrent te doen in deze rapportage.

De uitvoeringskosten van bestaande maatregelen worden momenteel niet separaat binnen de verschillende onderdelen van de overheid bijgehouden. De processen van bijvoorbeeld de Belastingdienst zijn daarop niet ingericht. De hoogte van de uitvoeringskosten wordt in het algemeen benaderd door het aantal behandelingen per jaar (gebaseerd op het gebruik van de faciliteit) te vermenigvuldigen met een prijs per behandeling. Het is echter vaak niet mogelijk om rechtstreeks te achterhalen hoeveel van een faciliteit gebruik is gemaakt in een kalenderjaar. Om deze reden toetsen wij het criterium kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid niet aan de hand van de hoogte van de uitvoeringskosten (dit zou een te ruwe schatting zijn), maar aan de hand van objectieve verwachtingen van de onderzoekers en experts.

4.2 Maatregelen

Inleiding

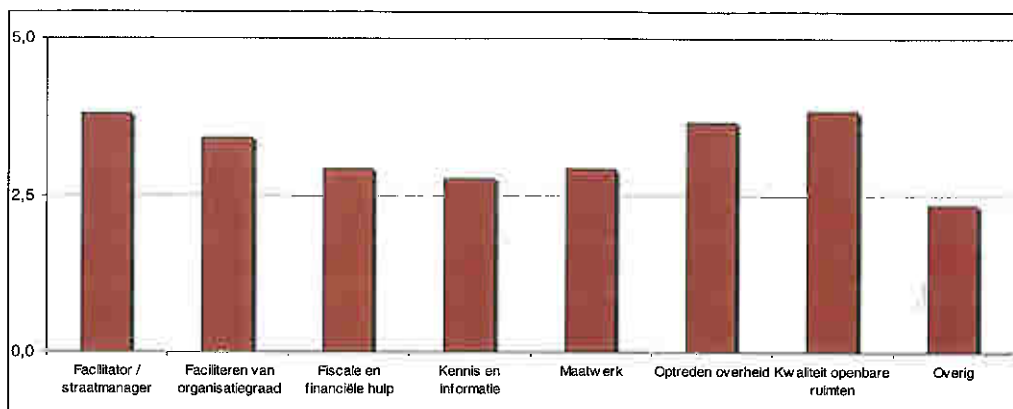
workshops

Op basis van het bureauonderzoek en de interviews is een overzicht opgesteld van de meest effectieve stimuleringsmaatregelen. Tijdens de workshop is hieronder de lijst van de stimuleringsmaatregelen weergegeven die nader onderzocht moeten worden; deze zijn gerangschikt in volgorde van effectiviteit, zoals bepaald in de workshops.

Nr.	Korte omschrijving	Meest effectieve stimuleringsmaatregelen workshops
1	Faciliteren van organisatiegraad	Samenwerking op gebied van veiligheid (organisatiegraad)
2	Facilitator/ straatmanager	Facilitator die regelmatig over de vloer komt. Dit is breder dan veiligheid en dient tevens ter stimulering van de samenwerking
3	Kwaliteit openbare ruimten	Overlast geeft gevoel van onveiligheid. Verbeteren van de openbare ruimten zal bijdrage aan het verminderen van het gevoel van onveiligheid
4	Faciliteren van organisatiegraad	Voorbereiding en oprichting (lokale) ondernemersorganisatie
5	Optreden overheid	Meer effectief optreden van politie
6	Faciliteren van organisatiegraad	Bedrijfsgerichte gebiedsverbetering o.a. faciliteren samenwerking
7	Optreden overheid	Meer effectief optreden van Justitie en rechterlijke macht
8	Facilitator/ straatmanager	Adviseren over concrete acties (kennis veiligheid en andere zaken en advies subsidies)
9	Maatwerk	Bieden van faciliteiten om aanpak op maat te leveren
10	Optreden overheid	Planverplichting gemeente integraal veiligheidsplan (Wetsvoorstel)
11	Fiscale en financiële hulp	Rechtstreekse subsidies ter stimulering van veiligheidsinvestering
12	Kennis en informatie	Vergroten van de bewustwording van het probleem
13	Fiscale en financiële hulp	Fiscale stimulerings- en investeringsmaatregelen
14	Maatwerk	Menukaart met mogelijkheden gestuurd aan de winkelier
15	Maatwerk	Slimme veiligheidspakketten
16	Kennis en informatie	Beschikbaarheid en toegankelijkheid van de informatie
17	Overig	Vergroten controle door arbeidsinspecties

Tabel 5: Stimuleringsmaatregelen workshops

Tijdens de interviews en workshops is eenduidig aangegeven dat de beste stimuleringmaatregelen liggen op het gebied van het stimuleren van samenwerkingsverbanden en het aanbieden van advies op maat.

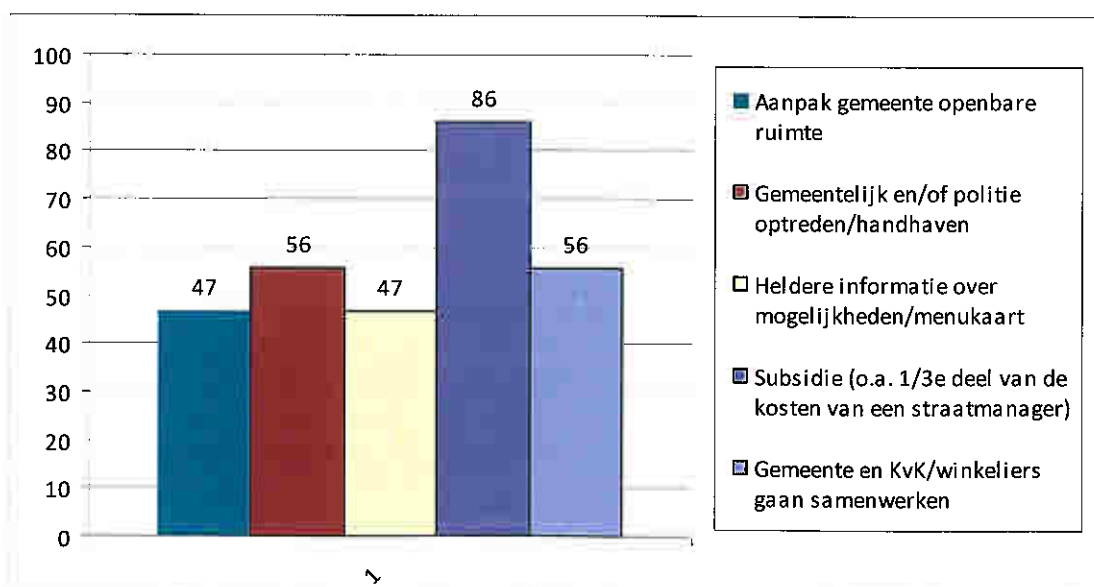
Figuur 9: Prioritering stimuleringsmaatregelen (clusters)

De belangrijkste stimuleringsmaatregelen zijn verder geclusterd en de top 5 ziet er als volgt uit:

1. Faciliteren van organisatiegraad lokale winkeliers
2. Facilitator/straatmanager die in de winkel komt en adviseert, stimuleert en informeert
3. Kwaliteit openbare ruimten
4. Optreden overheid: politie, justitie en rechterlijke macht, gemeente, politiek
5. Maatwerk: bieden faciliteiten en middelen die maataanpak mogelijk maken o.a. menukaart

Veldonderzoek

De resultaten van het veldonderzoek zoals weergegeven in figuur 10 ondersteunen de uitkomsten van de interviews en de workshops. In de top 5 van de stimuleringsmaatregelen komt naar voren dat de meest geschikte stimuleringsmaatregelen liggen op het gebied van samenwerking, aanpak van de openbare ruimte, optreden en handhaving door de gemeente en politie, voorlichting over de mogelijkheden en het subsidiëren van onder andere de kosten van een straatmanager. Dit ligt ook in de lijn van de uitkomsten van de prioritering van de oorzaken voor het niet nemen van preventieve maatregelen.

Figuur 10: Resultaten veldonderzoek: Stimuleringsmaatregelen (top 5)

Maatregelen

In deze paragraaf wordt de inzet van de volgende stimuleringsmaatregelen uitgewerkt:

Niet fiscale stimuleringsmaatregelen:

- publieke en private samenwerking, faciliteren organisatiegraad lokale winkeliers;
- facilitator die adviseert, stimuleert en informeert + advies op maat;
- kwaliteit openbare ruimtes;
- optreden overheid: politie, justitie en rechterlijke macht;
- politiekeurmerk + verlaging van verzekeringspremies;
- subsidies;
- een toeslag criminaliteitspreventie.

Fiscale stimuleringsmaatregelen:

- een veiligheidsinvesteringsaftrek;
- een heffingskorting;
- een (scholings) aftrek;
- een afdrachtvermindering loonbelasting en sociale premies;
- een vermindering van de omzetbelastingafdracht;
- de willekeurige afschrijving;
- een vrijstelling gebruikersdeel OZB;
- een baatbelasting.

In de laatste paragraaf wordt een samenvattend overzicht gegeven van de stimuleringsmaatregelen en wordt geconcludeerd welke daarvan volgens ons onderzoek op basis van de gestelde criteria de meest geschikte zijn om de veiligheid van de kleine winkelier te bevorderen.

Niet fiscale stimuleringsmaatregelen

In deze paragraaf worden de niet fiscale stimuleringsmaatregelen getoetst aan de hiervoor omschreven criteria.

Publieke en private samenwerking/faciliteren van organisatiegraad lokale winkeliers

Doelgroepbereik

Deze maatregel bereikt alle winkeliers gevestigd in een winkelcentrum. De winkeliers die buiten het winkelcentrum zijn gevestigd, zijn moeilijker bereikbaar.

Een nadeel van de samenwerkingsverbanden is de free rider problematiek: winkeliers die geen (financiële) bijdrage leveren ten behoeve van de investeringen in veiligheid, maar wel profiteren van de baten van de samenwerking en investeringen door de overige winkeliers.

Koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen

De winkeliers hebben aangegeven dat er een grote behoefte bestaat aan publieke en private samenwerking. Gezamenlijk kunnen de volgende maatregelen getroffen worden om de veiligheid van het winkelcentrum te waarborgen en verbeteren:

- Samenwerking tussen winkeliers, verenigingen van eigenaren, winkeliersverenigingen, gemeente, brandweer en politie.
- De gemeente en de winkeliers onderling; zij kunnen elkaar stimuleren om meer te investeren in veiligheid. Hiermee wordt ook het probleem ondervangen dat de winkelier pas gaat investeren nadat hem iets is overkomen. Om de free rider problematiek aan te pakken, moeten alle winkeliers in het winkelcentrum gestimuleerd worden om mee te doen;
- Kortere 'lijntjes' tussen politie en winkelier; de aangiftebereidheid neemt toe. De politie weet beter wat er speelt bij de winkeliers. Winkeliers weten bij wie ze moeten zijn met veiligheidsproblemen;

- Gezamenlijke beveiligingssystemen, burenalarmsystemen;
- Sociale controle en kennisuitwisseling;
- Burgersurveillanten in het winkelcentrum om optredende bendes zakkenrollers tegen te gaan;
- Aanstellen van een veiligheidscoördinator binnen het winkelcentrum als aanspreekpunt voor problemen;
- Afspraken over waardetransporten (winkeliers samen of uitbesteden);
- Combineren met een schone, opgeruimde en goed verlichte omgeving, gemeentereiniging;
- Instellen van een collectief winkelverbod voor plegers van meervoudige diefstal, mishandeling, afpersing of dreiging; aangifte vanwege huisvredebreuk;

Deze samenwerking kan worden gekoppeld aan het behalen van het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO); binnen een KVO moeten de winkelier en de overheidsdiensten samenwerken. Deelnemers verplichten zich maatregelen te nemen op het gebied van veiligheid. Via trainingen leren zij om te gaan met agressieve klanten. Zij zijn verplicht onderworpen aan een winkelscan en zijn verplicht aangifte te doen bij winkeldiefstal.

Uitvoerbaarheid

Iedere gemeente draagt zorg voor de veiligheid van de eigen winkeliers. Dit kan onder andere door als aanspraakpunt te fungeren, te zorgen voor een schone winkelomgeving en te investeren in beveiligingsmiddelen waar nodig. De politie draagt zorg voor een laagdrempelige toegankelijkheid voor de winkelier en voor voorlichting over veiligheid. De winkelier moet openstaan voor de verstrekte informatie en waar nodig investeren in beveiligingsmiddelen. Hij moet bereid zijn aangifte te doen van criminaliteit.

Effectiviteit

Uit de interviews en de workshops blijkt dat er een grote behoefte bestaat aan (verbetering van) samenwerking. Door deze samenwerking zal er meer worden geïnvesteerd in veiligheid, omdat de winkelier geïnformeerd en geprikkeld wordt om te beveiligen.

In 2006 maakte 25% van de detaillisten deel uit van KVO projecten, de veiligheid binnen deze samenwerkingsverbanden nam toe.¹⁹ Dit betekent dat de effectiviteit van samenwerken groot is.

Kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

De kosten binnen een samenwerkingsverband bestaan onder andere uit extra manuren voor de inzet van de politie en de gemeente. Daarnaast bestaan de kosten uit schoonmaakkosten (extra manuren voor de gemeentereiniging) en het aanbrengen van verlichting. De overige kosten zijn afhankelijk van de benodigde beveiligingsmiddelen, zoals de kosten voor het aanbrengen van camera's, rampalen etc. De kosten voor het tot stand brengen van bijvoorbeeld een KVO project bedraagt voor de gemeente tussen de EUR 12.500 en EUR 25.000.²⁰

De kosteneffectiviteit is hoog, de veiligheid in het winkelgebied neemt toe en de uitvoeringskosten zijn laag.

Facilitator die adviseert, stimuleert en informeert + advies op maat

De winkelier dient te worden geprikkeld om daadwerkelijk te investeren in veiligheid. Een facilitator zou hier de winkelier kunnen bijstaan. Dit kan zijn iemand vanuit de koepel/branche organisaties, KvK of een andere onafhankelijke, niet commerciële instantie.

Doelgroepbereik

Een facilitator kan in principe de gehele doelgroep bereiken, deze is niet beperkt tot de winkeliers in het winkelcentrum. Juist de winkelier buiten de winkelcentra heeft behoefte aan een facilitator. De kleine winkelier heeft vaak geen toegang tot de huidige informatiebronnen, zoals websites en magazines van de koepelorganisaties.

¹⁹ Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2006, WODC, 30 december 2006, detailhandel p. 117

²⁰ Veilig Ondernemen, Kennis centrum Grote Steden (2005), ISBN-10: 90-77389-32-6

Koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen

De facilitator kan een advies op maat verstrekken. Een voorbeeld hiervan is het toepassen van een winkelscan. De kleine winkelier dient de geadviseerde beveiligingsmaatregelen uit eigen middelen te financieren.

Uitvoerbaarheid en eenvoud

Deze maatregel leidt niet tot administratieve lasten voor de kleine winkelier. Met de uitvoering van bijvoorbeeld een winkelscan is relatief weinig tijd gemoeid.

Effectiviteit

Uit de interviews en workshops blijkt dat binnen de bestaande samenwerkingsverbanden reeds facilitators zijn aangesteld. Een facilitator wordt gezien als aanspreekpunt voor de problemen en kan de winkeliers wijzen op mogelijke beveiligingsmaatregelen. In de reeds bestaande samenwerkingsverbanden wordt het aanstellen van een facilitator als zeer effectief ervaren.

Het advies op maat is concreet. De uiteindelijke effectiviteit is uiteraard afhankelijk van de actie die de kleine winkelier onderneemt naar aanleiding van het afgegeven advies. De betreffende acties zijn niet verplicht. Of daadwerkelijk tot actie/investeren wordt overgegaan is niet goed te voorspellen.

Kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

De kosten voor de (lagere) overheid zijn laag en kunnen worden uitgedrukt in manuren. De kosteneffectiviteit is hoog, vanwege de lage uitvoeringskosten en de hoge effectiviteit.

Daarnaast kan de gemeente besluiten om een subsidie te verlenen aan winkeliers of de facilitator, indien gebruik wordt gemaakt van de winkelscan om de veiligheid van het winkelpand te laten onderzoeken. In Haarlem en Amersfoort zijn dergelijke subsidiesystemen reeds ingevoerd. In Amersfoort kunnen winkeliers vijftig procent van de (advies)kosten tot maximaal 200 euro terugkrijgen van de gemeente.

Kwaliteit openbare ruimtes

Uit de interviews en workshops is gebleken dat een schone, opgeruimde, goed verlichte omgeving de criminaliteit in een winkelcentrum vermindert. Het wordt als een zeer effectieve maatregel gezien. De gemeente kan bijvoorbeeld binnen de hiervoor omschreven samenwerkingsverbanden zorgdragen voor een overzichtelijk en schoon winkelgebied, alsmede een adequate verlichting.

De kosten voor de gemeente bestaan uit extra manuren voor de gemeentereiniging en het aanbrengen van verlichting.

Optreden overheid: politie, Justitie en rechterlijke macht

Uit de interviews en workshops is gebleken dat er behoefte bestaat aan een krachtiger optreden van de overheid op het gebied van winkelcriminaliteit. Dit optreden kan bestaan uit een betere toegankelijkheid voor de winkelier (zoals een vaste contactpersoon bij de politie). Er wordt onder andere gepleit voor hogere straffen voor veelplegers.

Daarnaast werd aangegeven dat de samenleving de oorzaak is van de afnemende veiligheid. Indien de overheid kan bewerkstelligen dat de samenleving veiliger wordt, neemt ook de winkelcriminaliteit af. Een van de participanten gaf aan dat er steeds minder respect is voor "oom" agent. Het gebruik van deze term geeft al aan hoe de positie van de agent in de samenleving wordt gevoeld.

Politiekeurmerk + verlaging verzekeringspremies

In samenwerking met verzekeringsmaatschappijen kan het invoeren van een politiekeurmerk gebruikt worden voor een korting op de verzekeringspremies indien een winkelier investeert in veiligheidsmaatregelen. Dit kan gecombineerd worden met een winkelscan.

De volledige doelgroep wordt hiermee bereikt, zowel de kleine winkelier in een winkelcentrum als daarbuiten.

De kosten van de keuringen zijn voor de overheid en de winkelier beperkt. De kosten van de keuringen (in manuren van de politie) komen voor rekening van de overheid. De winkelier wordt gestimuleerd om op grond van het advies op maat te investeren in de geschikte beveiligingsmiddelen. De uiteindelijke effectiviteit is uiteraard afhankelijk van de actie die de kleine winkelier onderneemt. De betreffende actie is niet verplicht. Ergo of daadwerkelijk tot actie/investeren wordt overgegaan is niet goed te voorspellen.

Subsidie

Algemeen

Het verstrekken van een subsidie kan op een aantal niveaus plaatsvinden. De eerste mogelijkheid bestaat uit het verstrekken van een subsidie aan de individuele winkelier, waarmee deze investeringen kan doen in hardware-matige beveiligingsmiddelen.

Als tweede onderscheiden wij het verstrekken van een subsidie aan projectcoördinatoren ten behoeve van een samenwerkingsverband. Hierbij denken wij aan KVO coördinatoren en straatmanagers.

Een laatste alternatief is het verstrekken van een subsidie ten behoeve van niet hardware-matige maatregelen, zoals het uitvoeren van een winkelscan. Hierbij dienen we onderscheid te maken tussen het verstrekken van een rechtstreekse subsidie aan de individuele winkelier, waarmee deze de winkelscan kan financieren en het verstrekken van een subsidie aan de aanbieder van een winkelscan, die deze vervolgens gratis aan de winkelier kan verstrekken. Bij de laatste mogelijkheid denken wij aan de koepelorganisaties als de Kamer van Koophandel en MKB Nederland.

Doelgroepbereik

Uit de interviews en workshops komt naar voren dat winkeliers niet snel uit zichzelf zullen overgaan tot investeringen in hardware-matige beveiligingsmiddelen, omdat de winkelier een gebrek heeft aan kennis over veiligheidsrisico's, mogelijke maatregelen, awareness en gevoel van urgentie. Een rechtstreekse verstrekking van een subsidie aan de individuele winkelier, waarmee deze dan investeringen kan doen in hardware matige beveiligingsmiddelen zal dan ook niet effectief zijn. Daarnaast heeft de winkelier geen zicht op de passende beveiligingsmiddelen waarmee in zijn situatie een optimale veiligheid kan worden bewerkstelligd.

Winkeliers in winkelgebieden kunnen worden bereikt door het verstrekken van subsidies aan projectcoördinatoren ten behoeve van samenwerkingsverbanden, zoals reeds plaatsvindt bij de KVO projecten en straatmanagers.

Indien een subsidie wordt verstrekt ten behoeve van het uitvoeren van een winkelscan, kan een groot deel van de doelgroep worden bereikt, mits deze subsidie wordt verstrekt aan de aanbieders van de winkelscan. De aanbieder van de winkelscan kan de winkelier prikkelen om te gaan investeren in de juiste beveiligingsmiddelen (maatwerk). Indien de winkelier uit zichzelf actie moet ondernemen om de winkelscan te laten uitvoeren en de subsidie te verkrijgen neemt de effectiviteit van de subsidie af, omdat de winkelier tijd moet investeren in het aanvragen van een subsidie.

Een voordeel van het verstrekken van een subsidie ten opzichte van het invoeren van een fiscale maatregel is dat een fiscale maatregel weinig tot geen voordeel oplevert voor de kleine winkeliers die weinig tot geen belastbare winst behalen, danwel geen of weinig werknemers in dienst hebben.

Uitvoerbaarheid en eenvoud

Ingeval de subsidieverstrekking plaatsvindt via een koepel- of branche organisatie, die vervolgens bijvoorbeeld een gratis winkelscan aanbiedt aan de aangesloten winkelier, komt de administratieve lastendruk voor rekening van de desbetreffende organisatie en niet bij de winkelier. Dit in tegenstelling tot de situatie waarbij de subsidie rechtstreeks naar de winkelier gaat, waarmee deze investeringen kan dan doen in hardware-matige beveiligingsmiddelen of niet hardware-matige beveiligingsmiddelen, zoals het uitvoeren van een winkelscan.

Net als bij een fiscale maatregel dient de subsidie te worden ingepast in de huidige wet- en regelgeving.

Effectiviteit

Omdat de winkelier een gebrek heeft aan kennis over veiligheidsrisico's, mogelijke maatregelen, awareness en gevoel van urgentie is een rechtstreekse verstrekking van een subsidie aan de individuele winkelier, waarmee deze dan investeringen kan doen in (niet) hardware-matige beveiligingsmiddelen niet effectief. Bovendien wordt geld niet als een belangrijke oorzaak aangeduid voor het niet nemen van maatregelen. Een directe financiële prikkel zal dan ook weinig effect hebben. Daarnaast heeft de winkelier geen zicht op de passende beveiligingsmiddelen waarmee in zijn situatie een optimale veiligheid kan worden bewerkstelligd.

Door het toepassen van bijvoorbeeld een gesubsidieerde winkelscan kan worden geïnvesteerd in de juiste veiligheidsmiddelen. Het verstrekken van subsidies aan projectcoördinatoren van samenwerkingsverbanden zoals KVO projecten of aan straatmanagers is effectief, er bestaat veel behoefte aan samenwerking, hierdoor wordt de veiligheid in de winkelgebieden sterk verbeterd.

Kosten, kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

De kosten van een winkelscan bedragen ongeveer EUR 250 per scan. Indien alleen de kleine winkeliers buiten de winkelcentra hiervan gebruik zouden kunnen maken, bedragen de kosten ongeveer 250 * het aantal kleine winkeliers buiten winkelgebieden.

De subsidie verstrekt aan projectcoördinatoren of straatmanagers kan aan een plafond worden gebonden. Er kunnen jaarlijks budgetten beschikbaar worden gesteld, waardoor de overheidskosten afgebakend kunnen worden. Ditzelfde geldt voor directe subsidies aan de individuele winkelier voor (niet) hardware-matige beveiligingsmiddelen.

Toeslag Criminaliteitspreventie*Algemeen*

De reeds bestaande toeslagen zijn opgenomen in de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (Awir). De Awir bevat regelingen die natuurlijke personen aanspraak kunnen geven op een financiële bijdrage van het Rijk in kosten of bijdrageverplichtingen. De hoogte van de bijdrage wordt afhankelijk gesteld van de draagkracht.

De reikwijdte van de toeslag kan worden afgebakend. Deze kan bijvoorbeeld worden gekoppeld aan het aantal werknemers en een maximale winst. In vergelijking met de reeds bestaande toeslagen is een koppeling aan een maandelijks te betalen bedrag niet mogelijk. Hierdoor is het moeilijk om de maatregel te koppelen aan beveiligingsmaatregelen.

Doelgroepbereik

Het doelgroepbereik is groot. Zowel de kleine winkelier die in een winkelgebied is gevestigd, als een winkelier die hierbuiten is gevestigd, wordt bereikt. De toeslag kan ook worden gekoppeld aan een maximum te behalen winst, waardoor de kleine winkelier wel en de grote winkelier niet onder de regeling valt. De doelgroep kan worden afgebakend.

Koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen

Dit is moeilijk vast te stellen. De reeds bestaande toeslagen zijn gekoppeld aan maandelijks te betalen bedragen. De toeslag is niet te koppelen aan voorlichting door de overheid, het bevorderen van samenwerking tussen gemeenten, politie en winkeliers en trainingen op het gebied van veiligheid van personeel. Een eventuele koppeling aan contracten met geldtransporten en distributeurs van pinsystemen, zou mogelijk kunnen zijn.

Uitvoerbaarheid en eenvoud

Voor de toeslagen geldt een invoertijd van ongeveer anderhalf jaar. De automatisering van toeslagen moet worden aangepast.²¹

Effectiviteit

Uit ons onderzoek blijkt dat er meer behoefte is aan publieke en private samenwerking, voorlichting door de overheid en trainingen voor het personeel op het gebied van veiligheid. Deze worden niet gestimuleerd door het invoeren van de toeslag.

Het voordeel van een toeslag ten opzichte van fiscale maatregelen is de mogelijkheid tot directe financiële compensatie. De uitbetaling van de toeslag is niet gekoppeld aan het doen van de aangifte inkomstenbelasting.

Kosten, kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

Er zijn hoge kosten verbonden aan de uitvoering, daarnaast zal de maatregel naar verwachting weinig effect sorteren, aangezien de winkelier niet geprikkeld wordt om te investeren. Door de toeslag te koppelen aan bepaalde voorwaarden kan het budget beperkt.

Fiscale stimuleringsmaatregelen

In deze paragraaf worden de fiscale stimuleringsmaatregelen getoetst aan de hiervoor omschreven criteria.

Veiligheidsinvesteringsaftrek (VIA)*Algemeen*

Met gebruikmaking van de veiligheidsinvesteringsaftrek (VIA), zoals onderzocht naar aanleiding van de motie Van der Vlies kunnen bedrijven een percentage van bepaalde investeringen in beveiligingsmaatregelen ten laste van de winst brengen. De VIA richt zich uitsluitend op bedrijven die veel last hebben van criminaliteit en al bezig zijn met een veiligheidsaanpak, zoals het Keurmerk Veilig Ondernemen of de Aanpak Urgente Bedrijvenlocaties.

De VIA is een extra aftrek die aansluit bij de Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (KIA). Bedrijven kunnen een aantal investeringen in beveiligingsmiddelen ten laste brengen van de winst, bijvoorbeeld 15% van het investeringsbedrag tot een maximum van € 34.000 (de eerste schaal van de KIA). Door het vaststellen van dit maximum wordt bereikt dat deze maatregel van toepassing is voor bedrijven die beperkte bedragen investeren in beveiligingsmiddelen. Naast de toepassing van de VIA en de KIA kunnen bedrijven regulier afschrijven op de overige investeringen in de beveiligingsmiddelen. Een VIA van 15% leidt, bij een nominaal belastingtarief van 40% tot een netto voordeel van 6% van het totale investeringsbedrag. Bij een maximum investering van € 34.000 is dit € 2.040. Het betreft hier dus een beperkte financiële tegemoetkoming.

²¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 30 300 IXB en 30 300, nr. 12

In België wordt vanaf 2004 al een verhoogde investeringsaftrek voor investeringen in beveiliging gehanteerd. Op basis van de Belgische regeling kunnen "KMO's" en beoefenaars van vrije beroepen die investeringen plegen in de beveiliging tegen inbraken, overvallen en diefstal, een verhoogde aftrek van 21,5% van het investeringsbedrag ontvangen. De Belgische investeringsaftrek werd tot op heden weinig gebruikt en men vermoedde dat dit te wijten was aan de relatief omslachtige procedure om een goedkeuring te verkrijgen. Om deze reden heeft de Belgische wetgever vanaf het aanslagjaar 2008 een versoepeling doorgevoerd, waardoor er geen goedkeuring meer benodigd is van een 'technopreventieadviseur'. Vanaf het aanslagjaar 2008 zal een belastingplichtige zelf kunnen beoordelen of de investeringen kwalificeren voor de verhoogde investeringsaftrek aan de hand van een koninklijk besluit waarin een opsomming wordt gegeven van de investeringen die in aanmerking komen (inclusief technische kenmerken en normen waaraan voldaan moet zijn). Deze uitvoerings-KB laat momenteel nog op zich wachten.

Doelgroepbereik

De VIA bereikt in principe zowel de kleine winkelier die in een winkelgebied is gevestigd als de winkelier die hierbuiten gevestigd is. Dit is anders indien de VIA gekoppeld wordt aan het behalen van het KVO. Bovendien wordt de kleine winkelier die geen of een minimale winst behaalt niet bereikt. Ook grote winkeliers die niet tot de doelgroep behoren kunnen een beroep doen op de VIA. Voor zowel de grote als de kleine winkelier geldt eenzelfde voordeel.

Koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen

De maatregelen die getroffen kunnen worden omvatten investeringen in hardware-matige maatregelen zoals:

- Investeringsmaatregelen als camera's, rampalen, veiligheidsknoppen onder de toonbank;
- Investeringsmaatregelen in afroombuisjes en pinsystemen;
- Eventueel gekoppeld aan het behalen van het Keurmerk Veilig Ondernemen.

Uitvoerbaarheid en eenvoud

Er dient een limitatieve lijst opgesteld te worden met goedgekeurde beveiligingsmaatregelen. Deze lijst dient bijgehouden te worden en regelmatig aangevuld cq. aangepast te worden naar aanleiding van technische ontwikkelingen en innovaties. Bedrijven dienen aan te tonen dat zij hebben geïnvesteerd in (gecertificeerde) beveiligingsmaatregelen, hetgeen ook gecontroleerd moet kunnen worden. Dit betekent dat met deze maatregel relatief hoge uitvoeringskosten en administratieve lasten gepaard gaan.

Er kan worden aangesloten bij reeds bestaande wetgeving van de investeringsaftrek.

Een fiscale maatregel kan worden ervaren als ingewikkeld, aangezien de kleine winkelier geen of weinig kennis heeft van belastingmaatregelen.

Effectiviteit

Uit ons onderzoek blijkt dat er meer behoefte is aan publieke en private samenwerking, voorlichting door de overheid en trainingen voor het personeel op het gebied van veiligheid. Deze worden niet gestimuleerd door het invoeren van de VIA. Een fiscale maatregel zoals de VIA kan alleen worden gekoppeld aan investeringen in beveiligingsmiddelen.

Kosten, kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

Het opstellen, bijhouden en aanvullen van de lijsten met beveiligingsmiddelen en de controle door de Belastingdienst op de aangifte van de winkelier brengen relatief hoge kosten met zich mee. Het voordeel dat de winkelier behaalt met de invoering van de VIA is relatief gering, bij een investering van € 5.000 bedraagt de tegemoetkoming € 300. De verwachting vanuit de interviews en workshops is dat aan deze maatregel geen al te grote stimulerende werking moet worden toebedacht.

Heffingskorting

Algemeen

Op grond van de Wet Inkomstenbelasting 2001 kunnen belastingplichtigen, waaronder winkeliers, gebruik maken van de algemene heffingskorting. De heffingskorting wordt in mindering gebracht op de verschuldigde inkomstenbelasting en premie voor de volksverzekeringen en leidt aldus tot een verlaging van de belastingdruk voor de winkelier.

Ten einde winkeliers te stimuleren meer in veiligheidsmaatregelen te investeren, kan een heffingskorting voor dergelijke investeringen ingevoerd worden. Deze maatregel geldt voor alle winkeliers in de inkomstenbelasting. Dit betekent dat voor zowel kleine winkeliers als grote winkeliers die investeren in beveiligingsmaatregelen eenzelfde voordeel geldt.

Doelgroepbereik / koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen / effectiviteit / kosten, kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

De uitkomst van de toetsing van de heffingskorting aan deze criteria is vergelijkbaar met de VIA.

Uitvoerbaarheid en eenvoud

Vergelijk VIA. Bij de evaluatie van de belastingherziening 2001 is naar voren gekomen dat de hoeveelheid van op dit moment bestaande heffingskortingen door belastingplichtigen als complex wordt ervaren. In dit verband lijkt de implementatie van een additionele heffingskorting minder gewenst.

De (scholings) aftrek voor veiligheid

Algemeen

Ten einde de scholing van het personeel van de ondernemer 'in de volle breedte' te stimuleren is in 1998 de scholingsaftrek in de IB opgenomen (per 1 januari 2004 is deze aftrek weer vervallen). De voormalige scholingsaftrek zag zowel op investeringen in de relevante bedrijfsmiddelen als op de directe kosten die voor de scholing van het personeel werden gemaakt. Naast de scholingskosten die in aftrek konden worden gebracht, werd in bepaalde situaties een extra aftrek toegestaan. De scholingsaftrek bedroeg 20% van de scholingskosten, met dien verstande dat voor een bedrag tot € 31.000 aan kosten de scholingsaftrek 40% bedroeg mits het totaal van de kosten niet uitkwam boven € 124.000.

De wetgever beoogde met deze verhoogde aftrek middelgrote en kleinere ondernemers een extra stimulans te geven om het personeel te scholen. Vanaf 2001 gold nog een verhoging van 20% voor scholing tot startkwalificatieniveau en in 2001 en 2002 een verhoogde aftrek van 40% voor veertigplussers. Aan het totaal van de aftrek was een maximum verbonden.

De voormalige scholingsaftrek zag uitsluitend op vakinhoudelijke cursussen en opleidingen. Gedragstrainingen en trainingen op het gebied van veiligheid en dergelijke vielen in algemene zin niet onder deze regeling. Een nieuw in te voeren regeling voor een scholingsaftrek voor veiligheid zou alleen zien op trainingen op het gebied van veiligheid.

Doelgroepbereik

Zowel de kleine winkelier die in een winkelgebied is gevestigd, als een winkelier die hierbuiten gevestigd is, wordt bereikt. Dit is echter anders indien de aftrek gekoppeld wordt aan het behalen van het KVO. De kleine winkelier die geen of een minimale winst behaald wordt niet bereikt. De kleine winkelier zonder werknemers wordt evenmin bereikt, omdat de maatregel is gekoppeld aan het aantal personeelsleden. Kleine winkeliers met personeelsleden behalen echter wel een groter voordeel dan grotere ondernemers.

Koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen

De maatregelen die getroffen kunnen worden zijn trainingen op het gebied van veiligheid voor het personeel en het krijgen van voorlichting door middel van cursussen.

Uitvoerbaarheid en eenvoud

Er bestaat bekendheid bij de winkelier met deze regeling uit het verleden. Er kan op dit stelsel worden aangesloten. Bij de aangifte inkomstenbelasting wordt hierop een beroep gedaan.

Effectiviteit

Uit de interviews is gebleken dat er behoefte bestaat aan trainingen op het gebied van veiligheid. Deze trainingen zijn effectief en verminderen de criminaliteit. Echter uit de evaluatie 'Scholing van werkende' van het Ministerie van Economische Zaken uit 2001 is gebleken dat de toenmalige scholingsaftrek weinig invloed heeft gehad op de bereidheid tot het doen van scholingsuitgaven van bedrijven. Bedrijven plegen veelal te investeren in scholing tot zover zij dat nodig achten. Een financiële stimulans (achteraf) blijkt slechts een beperkte rol te spelen in deze afweging.²³ De stimulering van investeringen in potentiële scholing wordt dus niet bereikt.

Kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

De aftrek zou gelden voor trainingen en voorlichting op het gebied van veiligheid en kan aan een aantal beperkingen gekoppeld worden om de kosten voor de overheid te beheersen, zoals een maximaal investeringsbedrag in trainingen en voorlichting. De kosteneffectiviteit is gelet op het bovenstaande laag.

Afdrachtvermindering Loonbelasting en premies volksverzekeringen*Algemeen*

De Wet vermindering afdracht loonbelasting en premie volksverzekeringen (WVA) is enerzijds bedoeld als instrument ter bevordering van de werkgelegenheid en de arbeidsparticipatie met gebruikmaking van de techniek van de loonbelasting, en anderzijds als stroomlijning van een tweetal langer bestaande instrumenten: de faciliteit voor de zeevaart en de faciliteit voor speur- en ontwikkelingswerk. Op grond van de WVA kunnen ondernemers gebruik maken van een vermindering van de belasting- en premieafdracht voor verschillende groepen werknemers. Er hoeft dan minder loonbelasting en premies volksverzekeringen te worden afgedragen dan bij aangifte wordt aangegeven.

Aan de reeds bestaande afdrachtverminderingen voor onderwijs, speur- en ontwikkelingswerk en zeevaart zou een nieuwe faciliteit kunnen worden toegevoegd ter stimulatie van de veiligheid van de kleine winkelier. Een afdrachtvermindering voor investeringen in veiligheid past echter in beginsel niet in bovenvermelde doel en strekking van de WVA.

De afdrachtvermindering kan niet per individuele werknemer toegepast worden, maar het totale bedrag van afdrachtvermindering komt in aftrek op het totale bedrag van de af te dragen loonbelasting en premie volksverzekeringen. De vermindering kan niet leiden tot een negatief bedrag aan loonbelasting en premies sociale verzekeringen, een teruggaaf is dus niet mogelijk.

Doelgroepbereik

De kleine winkelier met werknemers wordt bereikt, de kleine winkelier zonder werknemers wordt echter niet bevoordeeld, omdat de maatregel gekoppeld is aan de loonbelasting. Indien er meerdere werknemers zijn kan een groot deel van de beveiligingsmiddelen gefinancierd worden, echter wanneer er minder werknemers zijn wordt het voordeel overeenkomstig minder. Voordeliger voor grotere ondernemingen dan voor de kleine winkeliers.

Koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen

De winkelier moet kunnen aantonen dat hij investeert in veiligheid. Een directe koppeling aan een bepaalde maatregel is niet mogelijk. De twee belangrijkste maatregelen, namelijk de samenwerking tussen politie, gemeente en de winkelier en het geven van voorlichting over veiligheid, worden hier niet mee bevorderd.

²³ MvT, Kamerstukken II 2003/04, 29210, nr. 3, blz. 27

Uitvoerbaarheid en eenvoud

De afdrachtvermindering sluit aan bij de reeds bestaande wetgeving en geniet reeds bekendheid bij ondernemers. Het beroep op de afdrachtvermindering kan plaatsvinden door de verwerking in de aangifte loonbelasting. Het is echter moeilijk te bepalen wat investeren in veiligheid inhoudt. De winkelier zal moeten aantonen dat hij investeert in veiligheid.

Effectiviteit

Indien de winkelier een groot aantal werknemers heeft kan hij een groot deel van de investeringen in beveiligingsmiddelen financieren. Voorbeelden hiervan zijn: trainingen, afroomkluisjes en pinsystemen. Uit de interviews en workshops is gebleken dat er maar voor een klein deel behoefte bestaat aan beveiligingsmiddelen zoals camera's en dergelijke.

In de interviews werd aangegeven dat het instrument van afdrachtvermindering loonbelasting en premies volksverzekeringen als effectief wordt ervaren, omdat de tegemoetkoming meteen voelbaar is.

Kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

De invoering van een afdrachtvermindering loonbelasting en premies volksverzekeringen voor kleine winkeliers is niet kosteneffectief. De effectiviteit van de maatregel is laag, omdat de maatregel niet kan worden gekoppeld aan de effectieve veiligheidsmaatregelen. De uitvoeringskosten zijn hoog, omdat het moeilijk vast te stellen is of de winkelier investeert in veiligheid. Controle daarop is erg lastig.

Omzetbelasting*Algemeen*

De mogelijkheden om winkeliers via de omzetbelasting te stimuleren tot het investeren in veiligheid, worden enigszins beperkt door het systeem van de omzetbelasting. Normaal gesproken zal de winkelier immers volledig recht hebben op de aftrek van de hem in rekening gebrachte omzetbelasting, ongeacht de hoogte ervan.

Daarnaast geldt voor maatregelen op het gebied van de omzetbelasting dat een aanpassing van Nederlandse omzetbelastingwet- en regelgeving, veelal voorafgegaan moet worden gegaan door een wijziging van de Europese btw-richtlijn. Een doeltreffende regeling om kleine winkeliers via de omzetbelasting te stimuleren te investeren in beveiliging zal, om de hiervoor genoemde redenen, gezocht moeten worden in een bestaande regeling die de afdracht van omzetbelasting beperkt. Dat wil zeggen dat er een vermindering moet plaatsvinden op het saldo van de omzetbelasting die de winkelier verschuldigd is (in verband met zijn verkopen) en de aftrekbare omzetbelasting (die hij heeft voldaan op zijn inkopen).

In Nederland bestaat een regeling die bekend is als de kleine ondernemersregeling. Die regeling houdt in dat ondernemers die per jaar niet meer dan € 1.883 aan omzetbelasting aan de belastingdienst af zouden moeten dragen, een deel van die belasting niet af hoeven te dragen²⁴. Daar staat tegenover dat het voordeel wordt beperkt doordat de ondernemer die gebruik van de kleine ondernemersregeling, de omzetbelasting die hem in rekening wordt gebracht niet in aftrek mag brengen. Die omzetbelasting drukt bij hem dus als kosten. Aan ondernemers die van de kleine ondernemersregeling gebruik kunnen maken valt overigens ook het voordeel toe van een aantal administratieve ontheffingen.

De kleine ondernemersregeling zou specifiek uitgebreid kunnen worden voor kleine winkeliers of generiek voor alle kleine ondernemers. De gerealiseerde besparing op de afdracht van btw en de besparing als gevolg van administratieve lasten reductie, kunnen worden aangewend voor investeringen in veiligheid. Het opleggen van een verplichting daartoe is echter niet mogelijk.

---

²⁴ Tot een bedrag van € 1.345 hoeft in het geheel geen omzetbelasting meer te worden afgedragen.

Doelgroepbereik

De bestaande kleine ondernemersregeling geldt alleen voor natuurlijke personen en samenwerkingsverbanden van natuurlijke personen. Kleine winkeliers drijven hun ondernemingen veelal als natuurlijke persoon of in een samenwerkingsverband van natuurlijke personen. Zowel de winkelier die in het winkelcentrum gevestigd is als daarbuiten komt in aanmerking voor deze regeling. Grote winkeliers zijn in principe uitgesloten. De regeling geldt echter ook voor niet-winkeliers.

Koppelen aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen

De kleine ondernemingsregeling leent zich niet voor verbinding aan een voorwaarde dat de lastenverlichting moet worden ingezet in het kader van de verbetering van de veiligheid.

Uitvoerbaarheid en eenvoud

Een specifieke uitbreiding van de kleine ondernemersregeling voor winkeliers zou kunnen stuiten op restricties voortvloeiend uit de btw-richtlijn. De kleine ondernemersregeling specifiek uitbreiden zou betekenen dat een nieuwe post moet worden toegevoegd aan de – verplicht – elektronische omzetbelastingaangifte.

Een generieke uitbreiding van de kleine ondernemersregeling, door verhoging van de grens van € 1.883, kent dat bezwaar niet en is eenvoudig uit te voeren.

Effectiviteit

Zowel een generieke als een specifieke (alleen voor winkeliers) uitbreiding van de kleine ondernemersregeling zullen de doelgroep volledig bereiken. Echter er is geen directe koppeling aan te brengen met het effectieve pakket maatregelen. Omdat de toepassing van de kleine ondernemersregeling niet gekoppeld kan worden aan het treffen van veiligheidsmaatregelen zal zij niet effectief zijn.

Kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

Een uitbreiding van de kleine ondernemersregeling is vooral kosteneffectief als ze wordt beperkt tot de doelgroep. Bij een generieke uitbreiding van de kleine ondernemersregeling neemt de effectiviteit sterk af. Beide zijn budgettair goed beheersbaar.

Willekeurige afschrijving*Algemeen*

De willekeurige afschrijving is een faciliteit die opgenomen is in de Wet op de inkomstenbelasting. Deze regeling staat toe dat de belastingplichtige in een aantal gevallen vrij kan afschrijven op investeringen in bedrijfsmiddelen. Momenteel is willekeurig afschrijven toegestaan voor milieu-investeringen en bepaalde aangewezen bedrijfsmiddelen. Willekeurig afschrijven is facultatief, er bestaat geen plicht tot willekeurige afschrijving.

Voor de faciliteit van een willekeurige afschrijving op beveiligingsmiddelen kan worden aangesloten bij de faciliteit voor milieu-investeringen (VAMIL). Om voor de VAMIL in aanmerking te komen dienen de investeringen binnen drie maanden na aanschaf te worden aangemeld bij de Belastingdienst. Jaarlijks wordt door het VROM een lijst gepubliceerd met aangewezen investeringen die in het belang zijn van het Nederlandse milieu (Aanwijzingsregeling willekeurige afschrijving en investeringsaftrek milieu-investeringen). Voor de regeling is jaarlijks een budget beschikbaar. Voor 2007 bedraagt het budget € 38 mio inclusief de uitvoeringskosten.

Deze regeling leidt voor de belastingplichtige tot zowel een liquiditeits- als een rentevoordeel. Het liquiditeitsvoordeel vloeit voort uit het feit dat de ondernemer de mogelijkheid wordt geboden om alle afschrijvingsbedragen met betrekking tot het bedrijfsmiddel, die anders via de fiscaal toelaatbare afschrijvingsystemen in de loop van jaren ten laste van de fiscale jaarwinsten worden gebracht, desgewenst geconcentreerd in één jaar in aftrek te brengen. Dat levert in dat jaar een belastingvoordeel op waardoor de ondernemer een liquiditeitsvoordeel geniet. Deze verschuiving van de belastingdruk naar latere jaren heeft ook een rentevoordeel tot gevolg.

Doelgroepbereik / Koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen / Uitvoerbaarheid en eenvoud

De uitkomst van de toetsing van de willekeurige afschrijving aan deze criteria is vergelijkbaar met de VIA. De willekeurige afschrijving is een reeds bekende faciliteit.

Effectiviteit

Uit ons onderzoek blijkt dat er meer behoefte is aan publieke en private samenwerking, voorlichting door de overheid en trainingen voor het personeel op het gebied van veiligheid. Deze worden niet gestimuleerd door het invoeren van de willekeurige afschrijving. Een fiscale maatregel zoals de willekeurige afschrijving kan alleen worden gekoppeld aan investeringen in beveiligingsmiddelen.

De geïnterviewde personen gaven wel aan dat, indien een financiële tegemoetkoming gewenst zou zijn dit het beste in de vorm gegoten kan worden van een willekeurige afschrijving of een afdrachtvermindering loonbelasting en premies volksverzekeringen, waardoor dit gezien wordt als een effectief fiscaal middel waar de kleine winkelier baat bij heeft.

Kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

In navolging van de VAMIL regeling kunnen budgetten worden verbonden aan deze faciliteit. Waardoor jaarlijks een inschatting kan worden gemaakt van de kosten. De uitvoeringskosten zijn vergelijkbaar met de VIA en dus relatief hoog te noemen.

Vrijstelling gebruikersdeel OZB²⁵

Algemeen

De OZB is een gemeentelijke heffing. Deze belasting is gebaseerd op de WOZ (waarde van het onroerend goed). Het staat de gemeente vrij om het tarief vast te stellen. Het tarief moet voor elke vijftienghonderd euro gelijk zijn. De belasting wordt geheven over het gebruikersdeel en het eigenaardeel. Het belastingtarief over beide delen kan verschillen. In 2007 is het gemiddelde tarief in Nederland voor het eigenaardeel plus het gebruikersdeel 7,76 per vijftienghonderd euro.²⁶ Het gebruikersdeel bedraagt hierin ongeveer 45% (3.50) en het eigenaardeel ongeveer 55% (4.26). Niet alle detaillisten zijn eigenaar van het pand waarin zij gevestigd zijn. Om deze reden dient de fiscale stimulering om te investeren in beveiligingsmiddelen betrekking te hebben op het gebruikersdeel. Indien we uitgaan van een WOZ waarde van een bedrijfspand van € 400.000, en een verhouding van 55% eigenaardeel en 45% gebruikersdeel, komt dit neer op een jaarlijkse OZB van € 375 voor de eigenaar en € 252 voor de gebruiker. De hoogte van de vrijstelling hangt dus af van de WOZ waarde van het onroerend goed en het tarief dat de gemeente toepast.

De vrijstelling kan gekoppeld worden aan het behalen van een certificaat, bijvoorbeeld politie keurmerk of het KVO. Er kan tevens een maximum bedrag aan de vrijstelling worden verbonden om zo de gebruikers van duurdere panden, de grotere winkeliers, niet te bevoordelen.

Op grond van artikel 2 Financiële-verhoudingswet zal het Rijk bij een beleidswijziging aan moeten geven hoe gemeenten een lagere opbrengst OZB kunnen compenseren. Hierbij kan de keuze worden gemaakt tussen het krijgen van een extra bijdrage van het Rijk of het creëren van een eigen extra/andere (belasting) opbrengst.

Doelgroepbereik

Alle gebruikers van bedrijfspanden in Nederland worden bereikt, waaronder de kleine winkelier. Door het verbinden van een maximum bedrag aan de vrijstellingen worden de grotere ondernemers oftewel de gebruikers van de duurdere panden niet bevoordeeld. Indien de vrijstelling wordt gekoppeld aan het behalen van het KVO worden de kleine winkeliers buiten de winkelcentra niet bereikt. Ook winkeliers met weinig tot geen inkomen hebben baat bij de regeling.

²⁵ Zie ook: Fiscale stimulering van criminaliteitspreventie, Economisch onderzoek voor de publieke sector, IOO B.V., Zoetermeer 2 maart 2002, p.29

²⁶ Bron: www.kvk.nl

Koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen

De maatregelen die getroffen kunnen worden omvatten:

- Investerings in beveiligingsmaatregelen als camera's, rampalen, veiligheidsknoppen onder de toonbank;
- Investerings in afroombankjes en pinsystemen;
- Eventueel gekoppeld aan het behalen van het Keurmerk Veilig Ondernemen;
- Contracten afsluiten geldtransporteur;
- Trainingen;
- Bevorderen van de samenwerking tussen gemeente en winkeliers.

Uitvoerbaarheid en eenvoud

De OZB is een gemeentelijke heffing. Iedere gemeente afzonderlijk zal de vrijstelling moeten verlenen. Bestuurlijk is dit zeer complex. Gemeenten stellen zelf de tarieven van de OZB vast. Deze verschillen sterk per gemeente.

Effectiviteit

De baten voor de winkeliers zijn minimaal, bij een waarde van een pand van € 400.000, zal een vrijstelling gelden voor een belastingbedrag van € 252. Een stimulering van ongeveer € 252 zal niet voldoende zijn om te investeren in veiligheid.

De regeling tast de belastinggrondslag van de OZB aan. Daarnaast is de relatie tussen het pand en de veiligheid negatief. Hoe onveilig de buurt, hoe lager de waarde van het pand, hoe lager de vrijstelling gebruikersdeel OZB.

Kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

Relatief hoge lasten voor de gemeentelijke overheid en lage opbrengsten voor de winkelier.

Baatbelasting

Algemeen

De gemeente heeft een wettelijke verplichting om te zorgen voor een goede infrastructuur, zoals wegen, trottoir en een goed onderhoud hiervan. De gemeente betaalt hiervoor zelf de kosten. De gemeenteraad kan vooraf besluiten dat de eigenaren van onroerende zaken die gebaat zijn bij een nieuwe weg of heringerichte binnenstad, aan (een deel van) de kosten dienen bij te dragen. Aangenomen wordt dat elke onroerende zaak die direct of indirect grenst aan de nieuwe voorziening daar een voordeel bij heeft. Op grond van een belastingverordening kan de gemeenteraad een baatbelasting heffen van deze eigenaren van onroerende zaken.

Om een winkelcentrum veiliger te maken kan de gemeenteraad besluiten de omgeving te herinrichten. De kosten van deze herinrichting kunnen alsdan (deels) als baatbelasting doorberekend worden aan de winkeliers die gebaat hebben bij deze herinrichting. Deze herinrichting dient dan wel een wezenlijke verandering te bewerkstelligen, de veiligheid dient daadwerkelijk toe te nemen.

De mogelijkheid voor gemeenten om kwijtschelding van belastingen te verlenen is geregeld in artikel 255 van de Gemeentewet. De gemeente kan per belastingverordening aangeven wanneer bij de invordering wel of geen kwijtschelding wordt verleend. In de gemeentelijke verordening kan aldus een bepaling worden opgenomen om kleine winkeliers die aan bepaalde vereisten voldoen een kwijtschelding te verlenen voor de baatbelasting. Dit dient echter per gemeente te worden opgenomen.

Doelgroepbereik

Alle winkeliers in het winkelgebied zijn gebaat bij de toenemende veiligheid in het winkelgebied. De kleine winkelier die gevestigd is buiten het winkelgebied, wordt met deze maatregel niet gebaat.

Koppeling aan het effectieve pakket veiligheidsmaatregelen

Maatregelen die gekoppeld kunnen worden aan de baatbelasting zijn samenwerking tussen gemeente en winkelier en investeringen in de noodzakelijke beveiligingsmaatregelen, zoals gezamenlijke camerasystemen, schone winkelgebieden, het plaatsen van de noodzakelijke rampalen etc.

Uitvoerbaarheid en eenvoud

Het instrument is gemakkelijk toe te passen door de gemeente, deze zal echter wel kunnen stuiten op weerstand van de winkeliers. Er dient vooraf overlegd te worden tussen de gemeente en de betrokken winkeliers over de aanwending van de belasting.

Effectiviteit

De winkelier investeert middels de heffing van baatbelasting in veiligheidsmaatregelen. Belangrijk is wel om goed te onderzoeken welke investeringen daadwerkelijk leiden tot afname van criminaliteit in het winkelgebied, alleen daardoor neemt de veiligheid in het winkelcentrum toe.

De free rider problematiek wordt hiermee opgelost. Alle winkeliers die in het winkelgebied zijn gevestigd dragen bij aan de getroffen veiligheidsmaatregelen.

Kosteneffectiviteit en budgettaire beheersbaarheid

Voor de gemeente is het budget laag, omdat de kosten worden doorberekend aan de winkeliers. De effectiviteit is hoog, omdat een veilige winkelomgeving in zijn algemeenheid leidt tot een vermindering van de criminaliteit.

4.3 Samenvatting

maatregelen	doelgroep	koppelen aan veiligheidsmaatregelen	uitvoerbaarheid en eenvoud	effectiviteit	kosteneffectiviteit
Private en publieke samenwerking	++++	++++	++++	++++	++++
Facilitator + advies op maat	++++	++++	++++	++++	++++
Kwaliteit openbare ruimtes	+++	+++	+++	+++	+++
Optreden overheid	+++	+++	+++	+++	+++
Politie keurmerk + verlaging verzekeringspremies	+++	+++	+++	+++	+++
1. Subsidie direct tbv hardware-matige bev.mid.	+	--	--	--	-
2. Subsidie tbv samenwerking	+++	+++	+++	+++	+++
3.a. Subsidie tbv niet hardware-matige bev.mid. aan individu	+	--	--	--	-
3.b. Subsidie tbv niet hardware-matige bev.mid. via koepelorg	+++	+++	+++	+++	+++
Toeslag criminaliteitspreventie	++	--	--	--	--
Veiligheidsinvesteringsaftrek	--	--	--	--	--
Heffingskorting (Scholings) aftrek	--	--	--	--	--
Afdrachtvermindering LB en sociale premies	--	--	-	+/-	--
Vermindering afdracht omzetbelasting	+/-	--	+/-	--	--
Willekeurige afschrijving	--	--	--	+/-	-
Vrijstelling gebruikersdeel OZB	-	+	--	--	--
Baatbelasting	-	+	--	-	+

Tabel 6: Overzicht uitkomst onderzoek

Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de door ons onderzochte stimuleringsmaatregelen. De uitkomsten zijn gebaseerd op de interviews, de workshops en deskresearch.

Uit het overzicht blijkt duidelijk dat het instellen van een fiscale maatregel niet voldoende effectief wordt bevonden. Vooral de kleine winkelier, die de meeste behoefte heeft aan meer veiligheid, wordt hiermee onvoldoende bereikt. Dit vanwege het feit dat de fiscale maatregelen veelal zijn gekoppeld aan het behalen van winst dan wel aan het aantal werknemers. Verder worden de fiscale maatregelen veelal als ingewikkeld beschouwd en dragen deze bij aan de nodige administratieve rompslomp. De door de winkelier gepleegde investeringen sluiten mogelijk niet geheel aan bij de specifieke veiligheidsrisico's van zijn situatie. Tot slot zijn de uitvoeringskosten relatief hoog vergeleken bij het voordeel dat de winkelier bereikt.

Er bestaat een duidelijke behoefte aan gerichte oplossingen voor het veiligheidsprobleem. De samenwerking tussen de overheid en de winkelier en winkeliers onderling speelt hierbij een belangrijke rol. Hierbij kan worden gedacht aan:

- Vaste contactpersoon voor de winkeliers bij de politie voor vragen en aangifte;
- Vaste contactpersoon bij de gemeente voor vragen en verzoeken op het gebied van veiligheid en schone winkelomgeving;
- Toepassen van burenbelsystemen door de winkeliers tezamen;
- Opzetten van gezamenlijke cameraprojecten door de winkeliers.

De twee laatstgenoemde initiatieven kunnen door de overheid gestimuleerd worden door bijvoorbeeld het verstrekken van subsidies aan de projectleiders van deze samenwerkingsverbanden.

Voor de kleinere winkeliers is verder het 'advies op maat' van belang. Via de winkelscan, uitgevoerd door een onafhankelijke niet-commerciële facilitator, wordt deze winkelier het meest effectief bereikt. Deze activiteit van de facilitator kan middels overheidssubsidies worden gefinancierd.

4.4 Advies

Op basis van het voorgaande luidt ons advies dat invoering van niet-fiscale stimuleringsmaatregelen de voorkeur verdient boven de invoering van fiscale stimuleringsmaatregelen. Fiscale stimuleringsmaatregelen zullen in onze optiek niet tot het gewenste resultaat leiden, te weten het wegnemen van de oorzaken van het niet nemen van veiligheidsmaatregelen.

De vraag of het raadzaam is om andere stimuleringsmaatregelen in te voeren dient naar onze mening bevestigend te worden beantwoord. Daarbij adviseren wij om primair de focus te richten op het verbeteren/opzetten van de publiek/private samenwerking, in het verlengde daarvan het installeren van straatmanagers en/of facilitators die zeer gericht kleine winkeliers kunnen ondersteunen bij het nemen van veiligheidsmaatregelen en het verbeteren (en behouden) van de kwaliteit van de openbare ruimten. Ook handhaving van de bestaande wetgeving is hierbij een aandachtspunt. Het is voor ons ook evident dat hierbij een rol voor zowel de centrale overheid als de gemeentelijke overheid is weggelegd.

5 Conclusies en aanbevelingen

De onderzoeksopzet

In voorgaande hoofdstukken is uitvoerig ingegaan op de driedelige vraagstelling met betrekking tot de veiligheid van de kleine winkelier in de detailhandel zoals die in de inleiding nader is omschreven. Deze vraagstelling is in de onderzoeksopzet nadrukkelijk terug te vinden. Feitelijk is het onderzoek in drie samenhangende stappen uitgevoerd, waarbij het zichtbaar maken van de oorzaken van het niet nemen van effectieve veiligheidsmaatregelen het startpunt vormt voor mogelijke stimuleringsmaatregelen vanuit de overheid. Deze wijze van opereren biedt naar onze mening een scherpe en goed onderbouwde analyse voor de uiteindelijk door de overheid te nemen maatregelen. Hierbij moet wel worden bedacht dat er op een dubbel niveau maatregelen moeten worden genomen: op het niveau van de winkelier en op het niveau van de overheid. De veronderstelling is dat door de inzet van stimuleringsmaatregelen de oorzaken van het niet nemen van maatregelen door de winkelier worden weggelaten. De uiteindelijke beslissing om (additionele) maatregelen te nemen in het kader van zijn eigen veiligheid ligt en blijft voorbehouden aan de winkelier zelf.

Alvorens een goed antwoord te kunnen geven op de vraag welke effectieve (stimulerings)maatregelen nu het best genomen kunnen worden hebben de onderzoekers gepoogd om eerst een goed beeld te verkrijgen van de omvang van de problematiek. Los van alle emoties en persoonlijk leed van betrokkenen moet de vraag worden gesteld hoe omvangrijk het probleem van de onveiligheid nu eigenlijk is. Dat bleek geen eenvoudige opgave. Er zijn hoegenaamd geen cijfers voorhanden die de (on)veiligheid van de in dit onderzoek gehanteerde doelgroep van kleine onafhankelijke winkeliers in beeld brengen. Vanuit de expertmeetings rees met alle beperkingen vanden echter het beeld op van een reëel en essentieel probleem.

Bij dit alles is het natuurlijk de vraag in hoeverre het beeld en de analyse nu feitelijk gedeeld worden door de doelgroep zelf. In de expertmeetings was de doelgroep immers maar sparszaam vertegenwoordigd. De onderzoekers hebben dit trachten te ondervangen door de uitkomsten van de expertmeetings te laten valideren door een representatieve groep winkeliers uit de doelgroep. De uitkomsten daarvan ondersteunen op hoofdlijnen de conclusies van het onderzoek.

Het onderzoek

Awareness

De uitkomsten van het onderzoek zijn ons inziens helder en eenduidig. Alvorens hier nader op in te gaan is het goed om toch nog een paar woorden te wijden aan de vraag in hoeverre er binnen de doelgroep sprake is van voldoende besef van urgentie (*awareness*). In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat de *awareness* van de doelgroep niet heel erg hoog te noemen is. De consequentie hiervan is dat winkeliers uit de doelgroep veelal pas in actie komen indien zij zelf of collega winkeliers in hun onmiddellijke omgeving het slachtoffer zijn geworden van criminaliteit. Dat klinkt wat afwachtend, maar bedacht moet worden dat de doelgroep in zijn algemeenheid issues die niet onmiddellijk zijn te relateren aan het dagelijkse ondernemerschap geen al te hoge prioriteit (kunnen) meegeven.

Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er helemaal geen maatregelen worden genomen. Uit het veldonderzoek blijkt duidelijk dat er in de preventieve sfeer maatregelen worden genomen, die enerzijds betrekking hebben op de veiligheid gedurende de openingstijden (winkelinrichting/kassaopstelling/noodroep) en anderzijds daarbuiten (inbraakpreventie/alarmopvolging). Niettemin blijkt ondermeer uit een rapport van de arbeidsinspectie (2007) dat binnen de detailhandel het aantal maatregelen dat tegen agressief gedrag genomen wordt lager is dan binnen andere sectoren zoals het openbaar vervoer en de sociale diensten.

Effectiviteit van de maatregelen

Uit ons onderzoek komt naar voren dat de meest effectieve maatregel ter voorkoming van mogelijke veiligheidsincidenten voor de doelgroep bestaat uit samenwerking tussen publieke en private partijen, zoals winkeliers, belangenorganisaties, politie, gemeentelijke diensten, etc. Dit betekent samenwerking die is gericht op bewustwording en kennis van de winkelier en op gezamenlijke beveiliging van de openbare buitenruimte. De kracht van deze maatregel bestaat vooral uit de bundeling van de inspanningen van de verschillende partijen, maatwerk en persoonlijke benadering. Zo kan in de aanloopfase de awareness worden vergroot en kan zonder al te veel inspanningen een aantal organisatorische basismaatregelen worden genomen zoals winkelinrichting, toegangsbeveiliging en kassaopstelling. Ondanks de hoge mate van effectiviteit van deze maatregel blijkt uit de Monitor Detailhandel dat slechts 6% van de ondernemers uit de detailhandel aan samenwerkingsprojecten deelneemt. Blijkbaar is hier sprake van de nodige belemmeringen die deelname behoorlijk in de weg staan.

Behalve samenwerkingsprojecten scoren op de effectiviteitschaal ook organisatorische maatregelen en voorlichting/kennisoverdracht relatief hoog. De inzet van Electronische systemen scoort met uitzondering van volledig elektronisch betalen minder hoog. Opvallend is dat de installatie van camerasystemen en belsystemen laag scoren. De verklaring hiervoor is vooral gelegen in het feit dat deze systemen slechts zin hebben als er sprake is van snelle en effectieve opvolging.

Oorzaken voor het niet nemen van additionale maatregelen

Ondanks de bestaande eenduidigheid omtrent de effectiviteit van de maatregelen blijken deze door een complex aan oorzaken door de doelgroep nauwelijks te worden genomen. Als belangrijkste factor kwam in het onderzoek naar voren het gebrek aan vertrouwen van de winkelier in de overheid en omgekeerd het ontbreken van begrip van de zijde van de overheid voor de positie van de winkelier. In de ogen van de winkelier staat de overheid vaak te ver weg en is te bureaucratisch. Anderzijds hebben winkeliers behoefte aan een helpende hand en maakt de overheid wel degelijk middelen vrij om het probleem aan te pakken. In het verlengde hiervan wordt de complexiteit van de regelgeving in het kader van subsidieaanvragen en fiscale maatregelen als groot ervaren. Ook de verwachtingen van de winkelier inzake de opvolging van bijvoorbeeld video-opnames of acties als opvolging van signalen zijn vaak niet goed afgestemd. Het ontbreken van een duidelijke regiefunctie speelt hier de partijen ook parten. Hoewel veel gemeenten deze rol hebben opgepakt gebeurt dat lang niet overal.

Verder wordt ook het gebrek aan voldoende kennis en basisvaardigheden bij de winkelier aangemerkt als een belangrijke oorzaak voor het niet nemen van additionele maatregelen. Snelle toegang tot objectieve, niet commerciële kennis laat te wensen over, terwijl daarnaast veelal geen maatwerk kan worden geleverd.

Opvallend is dat het ontbreken van voldoende financiële middelen door de experts niet onmiddellijk als de belangrijkste factor van belang wordt gezien. Dit wordt door het veldonderzoek slechts ten dele bevestigd. Door de doelgroep zelf wordt naast urgentie (het is niet onveilig) en vertrouwen (het heeft toch geen zin) toch vooral het ontbreken van geld als belangrijkste oorzaak gezien.

Dit sterkt ons in de overtuiging dat de succesfactoren voor het wegnemen van de oorzaken enerzijds moeten worden gevonden in het opbouwen van vertrouwen door op gelijkwaardige wijze de samenwerking tussen publiek en privaat aan te gaan en anderzijds de awareness van de doelgroep te verhogen op basis van het aanbieden van op maat gesneden kennis en deskundigheid.

Te nemen stimuleringsmaatregelen

Gelet op het bovenstaande komen wij tot de volgende conclusie als het gaat om door de overheid te nemen stimuleringsmaatregelen. Gelet op de faciliterende en kaderstellende rol van de overheid zijn wij van mening dat op dit gebied initiatief van de overheid voor de hand ligt.

Als eerste concluderen wij tot het invoeren van maatregelen die de publiek/private samenwerking bevorderen. Daarbij kan worden gedacht aan het subsidiëren van samenwerkingsbevorderende initiatieven zoals het faciliteren van de organisatiegraad van lokale winkeliers. Tevens dient hierbij te worden gedacht aan het op gang brengen van overleg c.q. samenwerking met politie, justitie en de andere betrokken onderdelen van de (lokale) overheid (brandweer, gemeentereiniging). Van groot belang om hierbij ook de kleine winkelier buiten de winkelcentra te bereiken, is de informatievoorziening aan de betreffende winkeliers.

In het verlengde hiervan is een tweede stimuleringsmaatregel het installeren van een straatmanager/facilitator. Deze facilitator zou vanuit de branche-organisaties dan wel de Kamer van Koophandel dienen te opereren en advies op maat dienen te verstrekken. Door de directe benadering en het grote bereik zal er naar onze mening een grote stimulerende werking uitgaan van deze maatregel. Een tweetal nadere stimuleringsmaatregelen die wat ons betreft zeker niet uit het oog moeten worden verloren zijn het verbeteren van het onderhoud van de openbare ruimten en het verbeteren van het optreden van politie en justitie. Een goed opgeruimde en goed verlichte winkelomgeving vermindert de criminaliteit. Daarnaast zal de kleine winkelier veel eerder geneigd zijn tot het nemen van veiligheidsmaatregelen wanneer hij het optreden van politie (prioritering, snelheid en oplossend vermogen) en justitie (straftoemeting) als adequaat ervaart. Het nemen van de bovenstaande stimuleringsmaatregelen zal in onze optiek tot gevolg hebben dat de veiligheid van winkeliers sterk wordt bevorderd.

De conclusie uit ons onderzoek is dat het invoeren van een fiscale stimuleringsmaatregel niet tot het gewenste resultaat, te weten een substantiële vermindering van de betreffende criminaliteitsvormen, zal leiden. De uitvoerbaarheid is gecompliceerd en zal tot relatief hoge uitvoeringskosten aanleiding geven. Daarnaast wordt de doelgroep onvoldoende bereikt door onbekendheid met regelgeving en hoge administratieve lasten. Dit beeld wordt bevestigd door het door ons gehouden veldonderzoek bij de betreffende doelgroep.

De door ons geadviseerde stimuleringsmaatregelen kennen, mede gelet op het faciliterende karakter, een lager kostenniveau dan de fiscale stimuleringsmaatregelen. Zoals in hoofdstuk 4 is aangegeven zijn de kosten van de door ons voorgestane stimuleringsmaatregelen ook beter te kwantificeren. Daarbij zou het ons inziens een goede suggestie zijn om voor de financiering van de te nemen maatregelen aan te sluiten bij het bestuursakkoord gesloten tussen de Minister van Binnenlandse Zaken en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Ten slotte

Alles overziende tekent zich naar onze mening op grond van onderhavig onderzoek een beeld af dat voldoende basis biedt voor het nemen van een set van samenhangende stimuleringsmaatregelen, die op een effectieve wijze de oorzaken van het onvoldoende nemen van maatregelen door de kleine winkelier kan wegnemen. Geen ongerichte en in zijn werking te breed uitwaaiende fiscale maatregel, maar een meer faciliterende op maat gerichte samenwerking tussen winkelier en overheid is de richting waarin naar onze mening de oplossing is gelegen.

Tot nadere toelichting zijn wij gaarne bereid.

Deloitte Accountants B.V.

drs. P. Hofstra RO CIA

Literatuurlijst

Platform Detailhandel Nederland, "Nationaal Onderzoek Winkelcriminaliteit 2006", 2006

Arbeidsinspectie, "Agressie en geweld detailhandel 2006"; 2006

Arbeidsinspectie; "Agressie en Geweld Detailhandel 2005, 2005; Monitorproject

IOO; "Fiscale stimulering van criminaliteitspreventie", 2002

Van Vlies; "Motie vd Vlies België Kamervragen"; Vragen van de Senatoren en antwoorden van de Ministers (Art. 70 van het reglement van de Senaat), 2005-2006

Federale overheidsdienst Financiën en Federale overheidsdienst Binnenlandse Zaken; Koninkrijk België; Koninklijk Besluit tot wijziging van het KB/WIB 92 inzake investeringen in beveiliging; 2003

CCV; "Wegwijzer winkel criminaliteit", 2006

Bijlage 1 : Deelnemers aan het onderzoek

NR	Organisatie	Aanwezigen	Workshops	Interviews
1	Adviesburea Natal	De heer Den Haring		X
2	Ministerie van Economische Zaken	Mevr. Bottcher De heer Van Egmond De heer Van den Enden Mevr. Passier	X X	X X X X
3	Ministerie van Binnenlandse Zaken	De heer Westerveld De heer Verbruggen	X	X X
4	Ministerie van Justitie	De heer Wildemors De heer Buwalda	X X	X
5	CCV	De heer Haan De heer De Vor	X X	X X
6	Ministerie van Financiën	Mevr. De Schipper		X
7	MKB Nederland	Mevr. Prins De heer Warmerdam		X X
8	Kamer van Koophandel	Mevr. Hogeveen		X
9	Manager winkelcentrum Leidschenhage	De heer Zuydwijck		X
10	Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam	De heer Visser	X	X
11	Trigion	De heer Nap	X	
12	Coltex Retail	De heer Burhenne	X	
13	Platform Detailhandel Nederland	De heer Van Golberdinge De heer Van der Geest	X X	X X
14	Straatmanager Rotterdam	De heer Van der Ven	X	X
15	Overval coördinator	De heer Reijenga	X	
16	Mitex	Mevr. De Kruif		X